

Col·lecció d'estudis laborals
núm. 3

Monogràfic inclòs a l'informe sobre el mercat de treball de les Illes Balears. Tercer Quadrimestre de 2008

Observatori del Treball de les Illes Balears

Anàlisi
dels
fluxos de treballadors
en el bienni 2007-2008:
*una anàlisi amb dades
de l'EPA*

Versió en castellà a partir de la pàgina 37



**Govern
de les Illes Balears**



Direcció: Llorenç Pou Garcias
Director General de Planificació Estratègica

Coordinació: Delia Riera Tur

Autor: Joaquín Alegre Martín

ISBN: 978-84-692-3189-0

Si voleu més informació i/o subscriure-us als informes de l'Observatori del Treball de les Illes Balears podeu adreçar-vos a otib@dgplaes.caib.es o bé:

Direcció General de Planificació Estratègica
Conselleria de Treball i Formació
Plaça de Son Castelló, 1
Polígon de Son Castelló. 07009 Palma
Tel.: 971 17 63 00
<http://www.caib.es>
<http://treballiformacio.caib.es>

ANÀLISI DELS FLUXOS DE TREBALLADORS EN EL BIENNI 2007-2008: UNA ANÀLISI AMB DADES DE L'EPA

OBSERVATORI DEL TREBALL DE LES ILLES BALEARS

Joaquín Alegre Martín
Departament d'Economia Aplicada
Universitat de les Illes Balears

Col·lecció d'Estudis Laborals
Núm. 3

ANÀLISI DELS FLUXOS DE TREBALLADORS EN EL BIENNI 2007-2008: UNA ANÀLISI AMB DADES DE L'EPA

Joaquín Alegre Martín

Profesor titular de universidad del departamento
de Economía Aplicada de la UIB

L'objecte d'aquest treball és analitzar els fluxos o moviments laborals a les Illes Balears fent ús de les microdades de l'EPA enllaçada en dos moments del cicle econòmic tan distints com l'etapa expansiva de l'any 2007 i l'etapa de brusca desacceleració de l'any 2008. Atès que el valor de les diferents situacions laborals (ocupació, desocupació i inactivitat) en un moment del temps és el balanç de fluxos d'entrades i sortides d'aquella situació, aleshores l'anàlisi de les transicions laborals d'una situació a una altra pot oferir més informació sobre el mercat laboral que l'anàlisi dels nivells nets de cadascuna d'aquestes situacions.

L'anàlisi d'aquests fluxos posa de manifest el dinamisme del mercat de treball balear, on es produeix un notable nombre de transicions entre els diferents estats, les quals s'han incrementat amb el canvi de cicle econòmic. L'increment de l'atur el 2008 és el resultat de tres fluxos: l'increment de les transicions des de l'ocupació a l'atur, el manteniment de les transicions des de l'atur a l'ocupació i la reducció del col·lectiu de gent que en circumstàncies normals sortien del mercat de treball. Finalment, l'anàlisi segmentant la mostra en funció del gènere, edat, nacionalitat i tipus de contracte dels individus mostra pautes de mobilitat distintes entre els diferents subgrups de cadascuna d'aquestes categories sociodemogràfiques i laborals.

1. Introducció

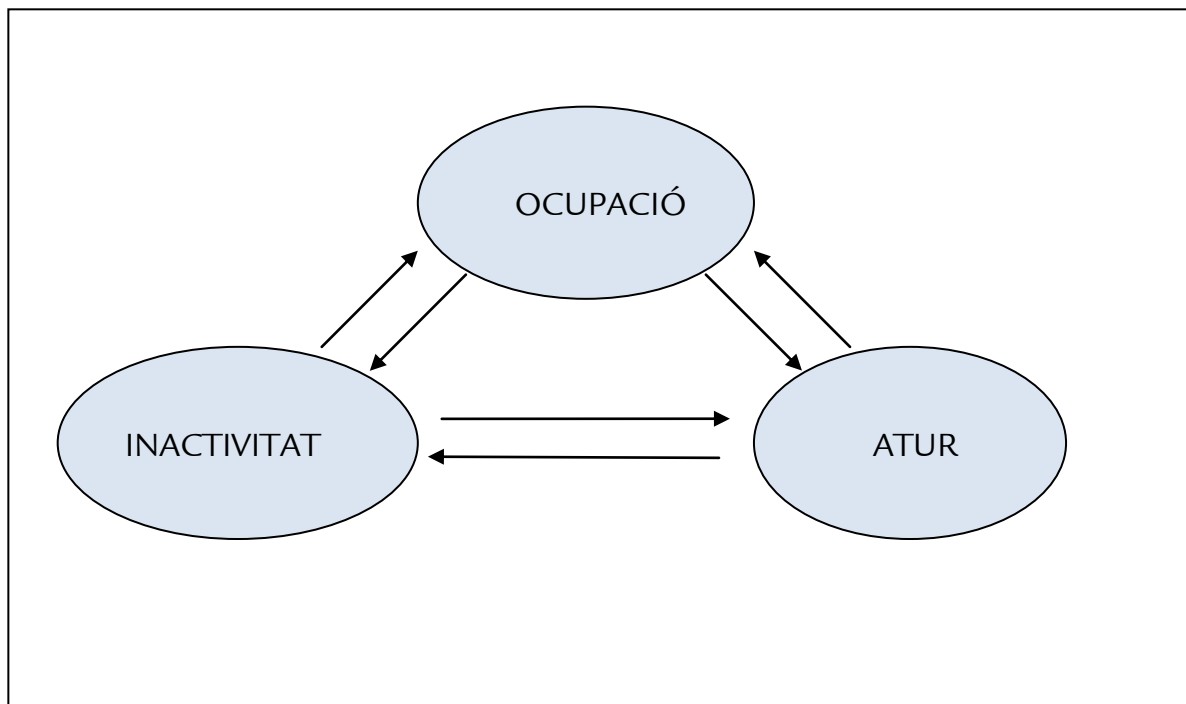
El bienni 2007–2008 recull el punt d'inflexió d'una fase de cicle econòmic alcista, amb un any 2007 que representa el moment àlgid de la fase expansiva iniciada el 2002 i amb un any 2008 de deteriorament, amb una pèrdua molt intensa de dinamisme econòmic. L'objecte d'aquest treball és analitzar els fluxos o moviments laborals en aquest moment de canvi del cicle econòmic.

Quan s'estudien els problemes del mercat de treball no és suficient analitzar el nombre de persones que estan empleades o desocupades o les seves variacions netes. Un increment de la desocupació, per exemple, pot ser la conseqüència de diferents situacions. Pot ser la conseqüència directa de la destrucció d'ocupació, però també podria ser el resultat de l'accés de persones prèviament inactives a un mercat saturat o ser el saldo negatiu net de la creació i la destrucció d'ocupacions. En aquest sentit, l'estudi del mercat laboral no s'ha de limitar a analitzar el nombre final de persones empleades o en atur, sinó que també ha d'analitzar la informació dels fluxos bruts d'entrada i sortida de l'ocupació i la desocupació. De fet, la dinàmica del mercat de treball es caracteritza per l'existència de transicions en la situació laboral dels individus. El conjunt d'aquestes transicions constitueix els fluxos bruts de treballadors. Tenint en compte les tres principals situacions laborals (ocupació, desocupació i inactivitat), l'anàlisi de les transicions d'una situació laboral a una altra pot oferir més informació sobre el mercat laboral que l'anàlisi dels nivells nets d'ocupació o desocupació.

Els fluxos bruts de treballadores i treballadors mesuren els canvis en la situació laboral dels individus entre dos espais temporals. Considerant les principals situacions d'ocupació, desocupació i inactivitat, és possible definir sis fluxos bruts, així com es mostra en la gràfica 1. En aquesta gràfica es poden distingir els diferents fluxos d'entrada i sortida en les tres situacions laborals

considerades. Per exemple, el nombre de persones en atur s'incrementa amb aquelles persones que perden la seva ocupació (transició de l'ocupació a l'atur) o que deixen d'estar inactives però no troben feina (de la inactivitat a l'atur). Simultàniament, el nombre de persones en atur es pot reduir com a conseqüència tant del fet que aquestes persones troben una ocupació (de l'atur a l'ocupació), com de l'abandó de la recerca d'ocupació, la qual cosa suposa la declaració com a inactiva o inactiu (de l'atur a la inactivitat). El nombre final de persones en atur serà el resultat de sumar els anteriors fluxos d'entrada i sortida. De la mateixa manera, el nombre de persones en cada una de les situacions laborals serà el saldo final de la combinació dels distints fluxos bruts d'entrada i sortida.

GRÀFICA 1. FLUXOS BRUTS DE TREBALLADORES I TREBALLADORS



L'anàlisi dels fluxos bruts de treballadores i treballadors fa possible analitzar, per exemple, quina és la situació en què estaven les persones que en l'actual període estan en atur, o quin ha estat el destí laboral de les persones que es trobaven en situació d'inactivitat en un període anterior.

Adicionalment, l'anàlisi comparativa dels fluxos bruts en dos moments del temps permet estudiar com influeix la situació del cicle econòmic en les probabilitats de transició d'un estatus laboral a un altre. Sembla natural pensar que en un període de crisi augmentaran les entrades de l'ocupació a l'atur, al mateix temps que disminuiran les sortides de l'atur cap a l'ocupació. No obstant això, pot ser que en moments de crisi les sortides de l'atur cap a l'ocupació augmenten com a conseqüència de processos de reestructuració de l'economia. La detecció de com es modifiquen els fluxos bruts de treballadores i treballadors en una situació de ruptura del cicle econòmic hauria d'ajudar a elaborar un diagnòstic correcte dels problemes del mercat laboral.

Les estadístiques de fluxos de la població activa permeten analitzar els fluxos d'entrada i de sortida de les situacions d'ocupació, atur i inactivitat (en aquest cas no es consideren els canvis d'ocupació). La font estadística utilitzada per elaborar aquest treball són les microdades de l'enquesta de població activa (EPA) elaborada per l'INE, que és l'enquesta de referència en l'àmbit nacional per analitzar el mercat de treball. Les dificultats que ha tingut l'EPA per descriure correctament la situació del mercat laboral espanyol han estat la causa dels seus diversos canvis metodològics. Les millores introduïdes, especialment després de les modificacions de l'any 2005, han reafirmat l'EPA com una de les fonts d'informació més fiables sobre la situació laboral dels espanyols. El nombre d'individus de les Illes Balears sobre els quals l'EPA ofereix informació efectiva varia en cada onada de l'enquesta i oscil·la sobre els 4.000 enquestats.

El disseny de l'enquesta de població activa renova les persones entrevistades per sisenes parts cada trimestre, de manera que una vegada que una persona és entrevistada durant sis trimestres consecutius aquesta persona surt de l'enquesta i és substituïda per una persona nova. La mostra, per tant, es renova en 1/6 part cada trimestre i manté fixes 5/6 parts de la mostra entre dos

trimestres consecutius. Això permet analitzar l'evolució de la mostra en trimestres successius. L'INE facilita fitxers de microdades que permeten elaborar aquestes estadístiques de fluxos de la població activa, aprofitant la part comuna de la mostra, que comprèn els habitatges entrevistats en trimestres contigus. L'objectiu d'aquestes anàlisis és complementar la informació d'estocs del mercat de treball establint la seva evolució en el temps.

La resta del treball s'estructura de la manera següent. En el segon apartat es presenten les principals característiques de les taxes d'ocupació, desocupació i activitat de les Balears. En primer lloc, es caracteritza el mercat laboral de les Illes Balears per comparació al d'Espanya. Per a això s'analitza l'evolució de les taxes anuals d'activitat, ocupació i atur del període 1996–2008. En segon lloc, s'analitza únicament per als anys 2006 al 2008 l'evolució trimestral a les Balears de les esmentades taxes. Una vegada descrits els principals trets de l'evolució del mercat laboral, en el tercer apartat es fa una anàlisi de fluxos mitjançant la mostra enllaçada de l'EPA. S'estudien els fluxos bruts entre el segon i el tercer trimestre corresponents als anys 2007 i 2008 i se n'analitzen la magnitud i l'evolució, tenint en compte que es tracta de dos anys consecutius, però en diferent moment del cicle econòmic. L'anàlisi dels fluxos inclou la diferenciació del mercat laboral segons el tipus de contracte, temporal o indefinit, de les persones treballadores. Aquesta desagregació és essencial en el mercat de treball balear i espanyol, i és un dels principals criteris de segmentació del mercat. Així mateix, l'anàlisi desagregada dels fluxos de treballadores i treballadors es fa extensiva a tres característiques de les persones treballadores: sexe, edat i nacionalitat. El monogràfic acaba amb el resum de les principals conclusions del treball.

2. Evolució de l'ocupació

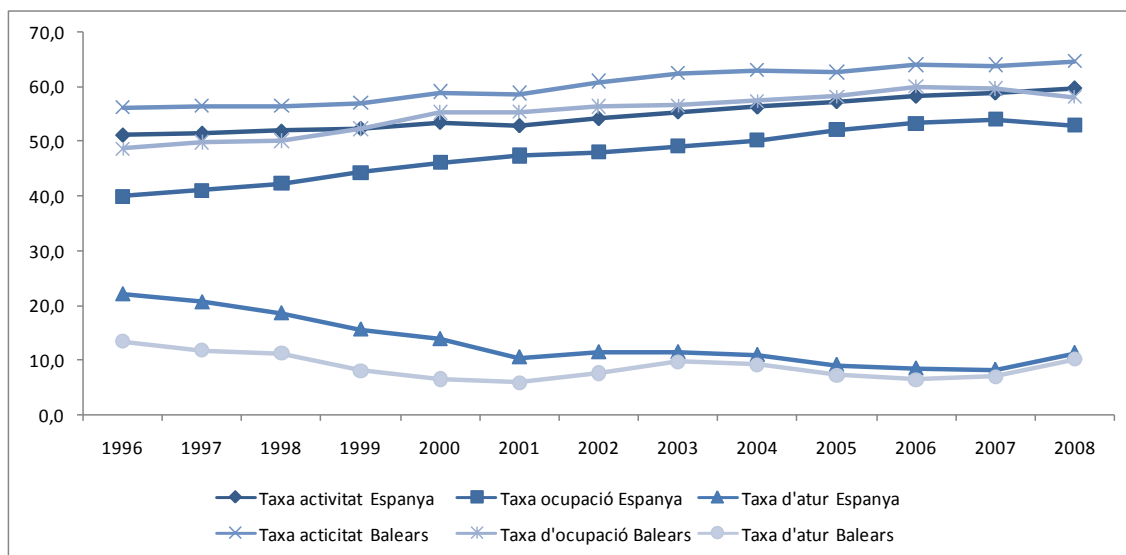
Respecte al conjunt d'Espanya, l'ocupació a les Illes Balears presenta tres característiques diferencials: una taxa d'activitat més elevada, una taxa d'ocupació més alta i una taxa d'atur més baixa. En la gràfica 2 es mostra l'evolució d'aquestes variables en el període 1996–2008, tant per a les Illes Balears com per al conjunt d'Espanya.

En aquests anys, la primera característica de la taxa d'activitat de les Illes Balears ha estat la seva tendència creixent, des d'una taxa d'activitat del 56,2 % de l'any 1996 fins al 64,1 % de l'any 2007; el 2008 la taxa d'activitat va ser del 64,7 %. La segona característica de la taxa d'activitat a les Illes Balears és que durant tot el període ha pres valors superiors (prop de 5 punts) als de la taxa espanyola.

L'evolució de la taxa d'activitat de les Balears ha anat acompanyada d'un increment semblant en la taxa d'ocupació. La taxa d'ocupació ha augmentat des del 48,7 % de l'any 1996 al 59,6 % del 2007, amb un valor de 58,9 % el 2008. Respecte a la taxa d'ocupació espanyola, la de les Balears ha estat també superior en tot el període (8,8 punts el 1996; 5,6 punts el 2007); el 2008, les Balears superaven en 5,2 punts la taxa d'ocupació espanyola.

Respecte a la taxa d'atur, les taxes d'atur espanyola i balear han convergit en el període. La taxa espanyola ha passat d'un 22,1 % el 1996 a un 8,3 % el 2007 i la de les Balears, d'un 13,4 % a un 7,1 % en els mateixos anys. El 2008, la taxa d'atur espanyola ha estat de l'11,3 % i la de Balears del 10,2 %.

GRÀFICA 2. TAXES ANUALS D'ACTIVITAT, OCUPACIÓ I ATUR DE LES ILLES BALEARS I DE TOT ESPANYA (EPA, 1996–2007)



L'any 2008, el mercat laboral s'ha vist afectat per l'actual estancament econòmic. Les variables d'ocupació i d'atur es modifiquen de manera òbvia, ja que es destrueix ocupació i augmenta el nombre de persones en atur. Una breu anàlisi de les taxes d'activitat, ocupació i atur del darrer any ajudarà a valorar més clarament els principals efectes de la crisi.

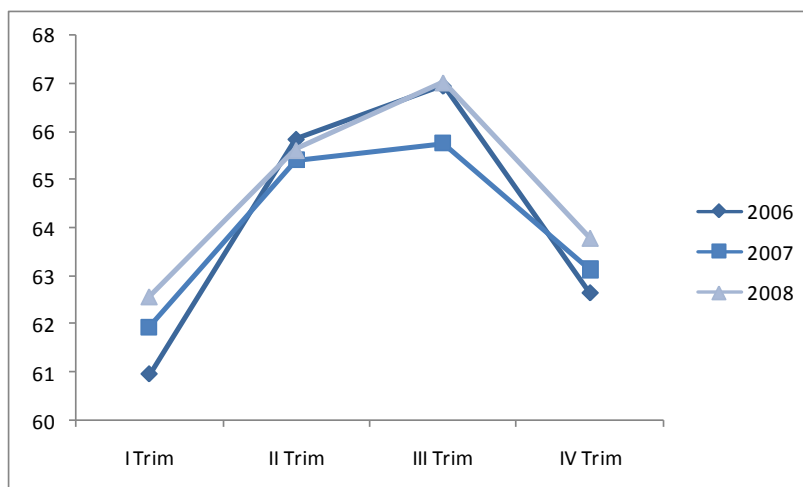
QUADRE 1. TAXES TRIMESTRALS D'ACTIVITAT, OCUPACIÓ I ATUR DE LES ILLES BALEARS, 1T–2006 A 4T–2008

	Trimestre	Taxa d'activitat			Taxa d'ocupació			Taxa d'atur		
		Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
2006	1r	71,8	50,2	61,0	67,4	44,3	55,8	6,1	11,8	8,5
	2n	74,9	56,9	65,9	71,0	52,0	61,5	5,2	8,5	6,6
	3r	76,5	57,5	67,0	73,5	54,1	63,8	3,9	5,9	4,8
	4t	72,0	53,4	62,7	68,1	49,5	58,8	5,3	7,3	6,2
2007	1r	72,0	51,9	62,0	66,4	46,3	56,3	7,9	10,9	9,2
	2n	74,4	56,4	65,4	71,4	52,3	61,9	4,1	7,4	5,8
	3r	75,1	56,4	65,8	72,4	53,3	62,8	3,6	5,6	4,6
	4t	73,4	53,0	63,1	67,6	47,4	57,5	7,9	10,6	9,0
2008	1r	72,1	53,1	62,6	65,6	46,1	55,9	8,9	13,2	10,7
	2n	74,6	56,7	65,6	68,9	51,4	60,1	7,6	9,4	8,4
	3r	75,6	58,5	67,0	68,3	53,2	60,8	9,7	8,9	9,4
	4t	71,9	55,7	63,8	62,9	48,9	55,9	12,6	12,0	12,3

Font: EPA (INE).

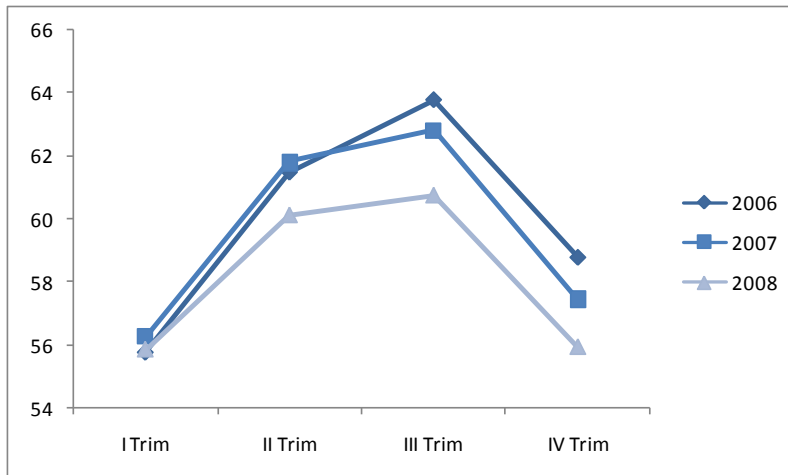
Les taxes trimestrals d'activitat de l'any 2008 (quadre 1) no presenten valors extraordinaris respecte als dos anys anteriors. Com s'il·lustra en la gràfica 3, les taxes d'activitat trimestrals d'aquest any presenten el mateix patró estacional i s'observen el 2008 taxes d'activitat semblants a les dels dos anys anteriors. De fet, les mitjanes trimestrals dels anys 2006 al 2008 són pràcticament semblants, amb valors de 64,2 %, 64,1 % i 64,7 %, respectivament.

GRÀFICA 3. TAXA D'ACTIVITAT DE LES ILLES BALEARS (EPA, 1T-2006 A 4T-2008)



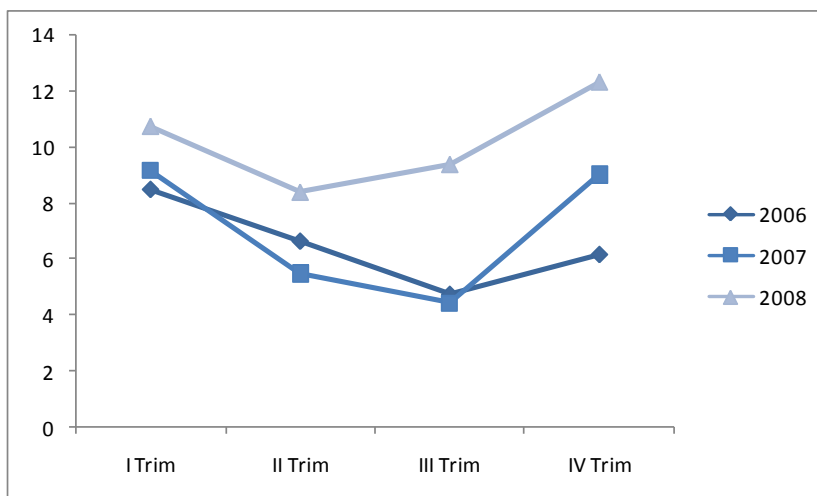
No ocorre el mateix amb les taxes d'ocupació i d'atur. La taxa d'ocupació (gràfica 4) s'ha reduït, en relació amb l'any anterior, pràcticament en tots els trimestres. El valor mitjà de les taxes trimestrals del 2008 és del 58,2 %, la qual cosa implica una disminució respecte als dos anys anteriors (60 % i 59,6 %, el 2006 i el 2007). La comparació de les xifres dels tres últims trimestres del 2008 mostra una notòria caiguda del valor de la taxa respecte a anys anteriors.

GRÀFICA 4. TAXA D'OCUPACIÓ DE LES ILLES BALEARS (EPA, 1T-2006 A 4T-2008)



Respecte a la taxa d'atur (gràfica 5), cal dir que aquesta taxa ha augmentat significativament des del quart trimestre del 2007, amb importants increments en el tercer i el quart trimestre del 2008, en què la taxa d'atur augmenta en 4,8 i 3,3 punts percentuals respecte als anys anteriors. Els valors trimestrals mitjans de cada any (2006 al 2008) són iguals a 6,5 %, 7,2 % i 10,3 %, de manera que aquesta última xifra mostra una de les conseqüències més importants de la ruptura del cicle econòmic alcista previ.

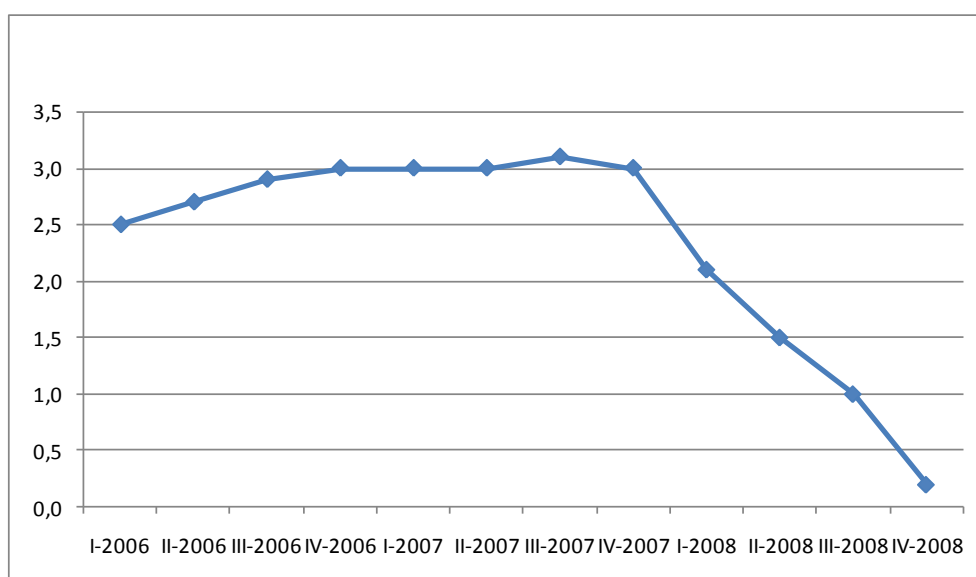
GRÀFICA 5. TAXA D'ATUR DE LES ILLES BALEARS (EPA, 1T-2006 A 4T-2008)



3. Fluxos de treballadores i treballadors

En aquest apartat es comparen les transicions entre el segon i el tercer trimestre dels anys 2007 i 2008. L'elecció dels anys 2007 i 2008 permet comparar dos anys pròxims, però clarament en moments diferents del cicle econòmic. Com es pot observar en la gràfica 6, les taxes de variació del PIB de les Balears eren de prop del 3 % en tots els trimestres del 2007. A partir del primer trimestre del 2008, la taxa disminueix i presenta valors del 2,2 %, en el primer trimestre, de l'1,8 % en el segon trimestre, de l'1,3 % en el tercer trimestre, i un valor del 0,2 % en el quart trimestre.

GRÀFICA 6. TAXES DE VARIACIÓ DEL VAB A PREUS CONSTANTS



Font: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

Per establir els fluxos bruts de treballadores i treballadors s'han emprat els fitxers de microdades de l'EPA enllaçada. En els dos anys considerats, s'exploten les entrevistes comunes dutes a terme en persones de 16 o més anys en el segon i en el tercer trimestre. A partir de la mostra comuna es pot fer el seguiment de les persones enquestades agrupant la informació que han proporcionat entre els trimestres enllaçats, la qual cosa permet analitzar la dinàmica de la seva situació laboral. L'INE assenyala que la pèrdua d'una part

de la mostra conseqüència de la rotació de persones enquestades no representa cap risc respecte a la seva representativitat. L'únic problema de treballar amb l'estructura de panell de l'EPA és que els fluxos bruts d'un trimestre a un altre no són representatius de la totalitat de la població. Això és conseqüència que els factors d'elevació que ofereix l'INE permeten estimar les variables poblacionals trimestre a trimestre, però es necessitarien nous factors d'elevació per treballar amb la mostra comuna. Per això, els fluxos només es poden analitzar en termes percentuals. Per a dos trimestres consecutius es poden emprar els factors d'elevació corresponents a cada trimestre. Si es desitja estudiar la situació futura dels individus enquestats en un període (anàlisi d'evolució), s'empren els factors d'elevació del primer període. Si s'analitza quina és la situació d'origen (anàlisi de procedència), s'han d'emprar els factors del període final.

Distingint entre les situacions d'ocupat, aturat i inactiu s'ha generat una taula de doble entrada que relaciona la situació laboral en dos trimestres successius (segon i tercer trimestre). En els quadres 2 i 3 es mostren els fluxos d'evolució i de procedència, respectivament, tant per a l'any 2007 com per a l'any 2008. Com s'ha indicat, l'anàlisi dels fluxos de treballadores i treballadors a partir de l'EPA només es pot fer respecte a algun estoc de la mostra comuna. És per això que les dades es presenten com a percentatges. Aquests percentatges es poden interpretar com a probabilitats de transició d'un estatus laboral a un altre.

QUADRE 2. FLUXOS D'EVOLUCIÓ. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP D'ORIGEN (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre	2007	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	94,5	1,2	4,3	100
	Aturats	41,6	28,9	29,5	100
	Inactius	9,4	1,7	89	100
	Total	62,1	2,3	35,6	100
	2008	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	94,4	2,8	2,8	100
	Aturats	42,5	38	19,6	100
	Inactius	8	4,5	87,5	100
	Total	61,6	5,2	33,1	100

QUADRE 3. FLUXOS DE PROCEDÈNCIA. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP DE DESTÍ (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre	2007	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	92,3	30,9	7,5	60,8
	Aturats	2,3	43,4	2,9	3,5
	Inactius	5,4	25,7	89,6	35,7
	Total	100	100	100	100
	2008	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	91,9	32,4	5	60
	Aturats	3,6	37,8	3,1	5,2
	Inactius	4,5	29,8	92	34,8
	Total	100	100	100	100

En el quadre 2 es representen els fluxos entre el segon i el tercer trimestre del 2007 i del 2008 en percentatges respecte al grup d'origen. En la diagonal principal es mostren els percentatges de treballadores i treballadors que no canvien d'estatus laboral. Els resultats mostren que el 2007 la probabilitat que una persona ocupada mantingués aquesta situació en el següent trimestre era

del 94,5 %, probabilitat que a penes disminueix el 2008 (94,4 %). La probabilitat de romandre en atur dos trimestres consecutius era del 28,9 % el 2007, probabilitat que augmenta fins al 38 % el 2008. Respecte a la permanència en una situació d'inactivitat, la probabilitat disminueix lleugerament, del 89 % al 87,5 %.

La probabilitat que una persona ocupada passàs a una situació d'atur en el següent trimestre era molt baixa el 2007 (un 1,2 %). Aquesta probabilitat es multiplica per un poc més de dos el 2008 i aconsegueix un valor de 2,8 %. Simultàniament, disminueix el percentatge d'individus que passen a una situació d'inactivitat (4,3 % el 2007 i 2,8 % el 2008).

Tant el 2007 com el 2008, les persones que en el segon trimestre estaven en atur presentaven una probabilitat semblant de passar a estar ocupades (prop del 42 %). Com s'ha indicat, no obstant això la probabilitat de romandre en atur augmenta (del 28,9 % al 38 %) i disminueix la probabilitat associada a la transició d'aturat a inactiu (del 29,5 % al 19,6 %).

La condició d'inactiu respon a situacions personals molt diferents. Una part important d'aquest col·lectiu, la formen les persones jubilades (que constituïen en el tercer trimestre del 2008 un 28,47 % dels inactius). No obstant això, el grup més nombrós està format per les persones que es declaren inactives per responsabilitats familiars (un 39 % dels inactius en el tercer trimestre del 2008). Els membres d'aquest grup, juntament amb els del d'estudiants (que representen el 10 % dels inactius), tendiran a mantenir-se inactius, però també constitueixen un potencial flux cap a la situació d'activitat. La transició des de la situació d'inactiu a la d'ocupat tenia el 2007 una probabilitat del 9,4 %, mentre que d'inactiu a aturat era d'un 1,7 %. El 2008 augmenta la probabilitat que una persona inactiva es converteixi en aturada (4,5 %) mentre que, com

s'ha indicat, disminueix lleugerament la probabilitat que la persona es mantingui en situació d'inactivitat (del 89 % al 87,5 %).

Si s'analitzen els fluxos des de la perspectiva del grup de destinació (quadre 3), en comparar els dos anys destaca l'augment en un punt del percentatge de persones ocupades que provenen d'una situació prèvia de desocupació (del 2,3 % el 2007 al 3,6 % el 2008) i disminueix el percentatge de les que prèviament eren inactives (del 5,4 % al 4,5 %). Respecte a les persones en atur, augmenta el percentatge de persones que estaven en situació d'inactivitat en quatre punts percentuals (del 25,7 % al 29,8 %) i disminueix el de les que ja estaven prèviament en atur en un poc més de cinc punts (del 43,4 % al 37,8 %). En l'origen de la situació d'inactiu, el 2008, es redueix el percentatge que prové de l'ocupació (del 7,5 % al 5 %) i augmenta el percentatge de persones que anteriorment es trobava en situació d'inactivitat (del 89,6 % al 92 %).

Els resultats mostren que els fluxos de treballadores i treballadors es veuen alterats segons el període analitzat i estan influïts per la fase cíclica de l'economia. D'acord amb l'evidència internacional (Antolín, 1997; Estrada *et al.*, 2004), durant les recessions augmenta la probabilitat d'estar en desocupació i, simultàniament, disminueix la probabilitat de sortir de l'atur. En el cas de les Balears, en un any en què es frena el creixement econòmic, la probabilitat d'entrar en atur augmenta tant per a les persones que estan ocupades com per a les inactives. Així mateix, la probabilitat de les persones en atur de mantenir-se en aquesta situació ha augmentat. No obstant això, en aquest cas, les persones en atur mantenen la mateixa probabilitat de trobar ocupació que l'any anterior. Destaca, així mateix, el fet que no es detecta un creixement del flux de persones en atur cap a la inactivitat, que pot ocórrer quan les expectatives de trobar feina són molt baixes o l'incentiu per continuar actiu disminueix.

En una fase d'estancament, també els fluxos d'entrada i sortida de l'atur, expressats com a percentatge de la població activa, tendeixen a augmentar. En el cas de les Balears, el percentatge d'entrades en l'atur passa de representar l'1,15 % dels actius el 2007 al 2,54 % el 2008, mentre que el percentatge de sortides de l'atur passa de ser del 2,25 % dels actius al 3,48 %. Aquest resultat ressalta que el flux de sortides de l'atur augmenta fins i tot en un període d'estancament, possiblement com a conseqüència de la reestructuració econòmica que comporta el moment del cicle econòmic.

L'anterior descripció, això no obstant, pot ocultar la diferent dinàmica que en el mercat laboral espanyol tenen els contractes temporals, més dinàmics i amb majors fluxos que els contractes permanents (Estrada *et al.*, 2004). En els trimestres considerats, el percentatge de contractes temporals ha oscil·lat entre un 27 % i un 30 % de tots els contractes. En els quadres 4 i 5 es mostren els fluxos d'evolució i procedència i es distingeix entre ambdós tipus de contractes.

L'anàlisi dels fluxos d'evolució el 2007 mostra (quadre 4) que les entrades a l'atur des de l'ocupació temporal (3,8 %) són superiors a les entrades des de l'ocupació fixa (0,6 %). El 2008, la quantia del flux de l'ocupació fixa no es modifica, mentre que en l'ocupació temporal la probabilitat de transició a l'atur augmenta fins a l'11,4 %.

De manera complementària, en analitzar els fluxos de procedència s'observa (quadre 5) que la contractació indefinida es nodreix escassament de persones en atur (1 % el 2007 i 0,7 % el 2008), mentre que la contractació temporal incorpora un nombre d'aturats que representa el 7 % de l'ocupació temporal el 2007 i un 13,4 % el 2008. És a dir, que el flux de sortides de l'atur es dirigeix especialment als contractes temporals. Atès que els contractes temporals tenen una durada baixa, aquestes persones treballadores entraran novament amb certa freqüència en l'atur.

QUADRE 4. FLUXOS D'EVOLUCIÓ. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP D'ORIGEN (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre	2007	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Indefinit	96,3	0,6	3,1	100
	Temporal	87	3,8	9,2	100
	2008	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Indefinit	96,7	0,6	2,7	100
	Temporal	82,9	11,4	5,7	100

QUADRE 5. FLUXOS DE PROCEDÈNCIA. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP DE DESTÍ (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre		2007		2008	
		Indefinit	Temporal	Indefinit	Temporal
	Ocupats	97,6	75,2	97,5	71,1
	Aturats	1,0	7,0	0,7	13,4
	Inactius	1,4	17,9	1,8	15,5
	Total	100	100	100	100

La segmentació del mercat laboral espanyol basada en la temporalitat del contracte no és l'única possible. La consistència dels fluxos pot dependre també de les característiques de les persones treballadores. Concretament, en el següent apartat s'analitzen els fluxos bruts de treballadores i treballadors diferenciant-los per sexe, nacionalitat i edat.

Segmentació per sexe

Tant a les Balears com en el conjunt d'Espanya, les diferències entre les taxes d'ocupació, d'activitat i d'atur corresponent a homes i a dones han tendit a

disminuir en els últims anys. A pesar d'això, les diferències entre sexes es mantenen. El 2008, la mitjana de les taxes d'activitat trimestrals dels homes va ser del 73,6 % davant el 56 % de les dones, amb taxes mitjanes d'atur del 9,7 % i del 10,9 %, respectivament. Les principals característiques que destaquen en analitzar l'evolució dels fluxos de treballadores i treballadors per sexe (quadre 6) són les següents:

1. La probabilitat d'una persona ocupada de passar a inactiva és més elevada en les dones (5,9 % i 3,8 %, el 2007 i el 2008, respectivament) que en els homes (3,2 % i 2 %). Aquestes probabilitats s'han reduït el 2008 en una quantitat semblant en ambdós sexes. Les probabilitats de les persones ocupades de passar a estar en atur es comporten de manera semblant en homes i dones.
2. La probabilitat que una persona en atur trobi ocupació era major el 2007 per als homes que per a les dones (un 53,6 % davant un 32,9 %). El 2008 les probabilitats s'igualen, de manera que ambdues són aproximadament del 42 %. La transició d'aturat a inactiu el 2007 era major per a les dones (33,6 %) que per als homes (23,9 %). El 2008, aquestes probabilitats disminueixen en ambdós casos, encara que de manera molt major en els homes (fins a l'11,4 %) que en les dones (27,2 %).
3. La probabilitat de les persones inactives d'accedir al mercat de treball era el 2007 pràcticament igual per als dos sexes (un poc més del 9 %). El 2008, la probabilitat corresponent als homes es manté igual, mentre que en les dones disminueix en dos punts percentuals. La transició dels inactius a la situació de desocupació augmenta en els dos casos i se situa en un 4,5 %.

QUADRE 6. FLUXOS D'EVOLUCIÓ. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP D'ORIGEN (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre		2007			
	Homes	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	95,4	1,4	3,2	100
	Aturats	53,6	22,5	23,9	100
	Inactius	9,5	1,4	89,0	100
	Total	71,9	2,0	26,1	100
	Dones	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	93,2	1,0	5,9	100
	Aturats	32,9	33,5	33,6	100
	Inactius	9,3	1,8	88,9	100
2n trimestre	Total	52,6	2,6	44,8	100
		2008			
	Homes	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	95,2	2,8	2,0	100
	Aturats	42,9	45,7	11,4	100
	Inactius	9,7	4,5	85,9	100
	Total	69,7	5,4	24,9	100
	Dones	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	93,4	2,8	3,8	100
	Aturats	42,1	30,7	27,2	100
	Inactius	7,0	4,5	88,5	100
	Total	53,7	5,0	41,3	100

QUADRE 7. FLUXOS DE PROCEDÈNCIA. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP DE DESTÍ (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre		2007			
	Homes	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	94,5	49,5	8,8	71,3
	Aturats	2,2	33,1	2,6	2,9
	Inactius	3,3	17,4	88,6	25,8
	Total	100	100	100	100
	Dones	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	89,3	16,7	6,7	50,6
	Aturats	2,4	51,2	3,1	4,0
	Inactius	8,3	32,1	90,2	45,3
2n trimestre	Total	100	100	100	100
		2008			
	Homes	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	93,2	35,7	5,4	68,2
	Aturats	3,1	42,3	2,3	5,0
	Inactius	3,7	22,0	92,3	26,8
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0
	Dones	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	90,2	28,9	4,8	51,8
	Aturats	4,2	32,8	3,5	5,3
	Inactius	5,6	38,3	91,7	42,9
	Total	100	100	100	100

L'anàlisi de procedència s'ha de fer amb les dades del quadre 7. D'aquestes dades se'n poden destacar les característiques següents:

1. L'any 2007, en analitzar la procedència de les persones en atur, destaca la diferència en el percentatge d'aturats que prèviament estaven inactius. El 17,4 % de les persones en atur homes provenen d'una situació d'inactivitat, davant un 32,1 % de les dones. Aquests percentatges augmenten el 2008 i passen al 22 % en el cas dels homes i al 38,3 % en el cas de les dones.
2. El percentatge de persones en atur que ja estaven en atur en el trimestre anterior era el 2007 del 33,1 % per als homes i del 51,2 % per a les dones. El 2008, aquest percentatge augmenta en el cas dels homes al 42,3 % i disminueix per a les dones fins al 32,8 %. En aquest cas, la disminució és conseqüència de l'increment del nombre de dones que el 2008 ingressen en l'atur procedents de l'ocupació i la inactivitat.

Segmentació per nacionalitat

En el tercer trimestre del 2008, el percentatge de persones estrangeres entre els actius era del 27,6 % i, en el mateix trimestre, del 42 % entre els aturats. Les taxes d'activitat de les dues nacionalitats són molt diferents: la corresponent als espanyols, en el tercer trimestre del 2008, era del 63,7 % i la corresponent als estrangers, del 77,7 %. El mateix es dona amb les taxes de desocupació, que per a aquest trimestre eren del 7,5 % (espanyols) i 14,3 % (estrangers). El pes de les persones de nacionalitat estrangera en el mercat balear, com també el seu comportament diferenciat, són un altre dels factors responsables del dinamisme més elevat del mercat. La comparació dels fluxos d'evolució (quadre 8) segons la nacionalitat ofereix les característiques següents:

1. Les persones ocupades de nacionalitat estrangera presentaven el 2007 una probabilitat més elevada de convertir-se en aturades (un 2,1 % davant un 1 % dels espanyols). No obstant això, el 2008 la probabilitat d'aquesta transició augmenta radicalment per als ocupats estrangers i passa a ser del 6,8 % (davant l'1,9 % dels espanyols).
2. La sortida de l'atur cap a l'ocupació era el 2007 més probable per a les persones estrangeres, amb un 55,6 % de probabilitat davant el 35,6 % dels espanyols. El 2008, la relació s'inverteix, de manera que és més probable la sortida de l'atur per als espanyols (44,6 %) que per als estrangers (40,8 %). Així mateix, per als espanyols destaca la reducció entre els dos anys de la probabilitat de la transició d'aturat a inactiu (del 34,2 % al 18,8 %).
3. El 2007, l'entrada dels inactius en el mercat de treball era més probable per a les persones de nacionalitat estrangera, amb probabilitats de transició del 16,9 % cap a l'ocupació (7,8 % per als espanyols) i del 4,8 % a l'atur (1,1 % per als espanyols). El 2008, la probabilitat que una persona estrangera inactiva passi a estar ocupada es redueix al 12,3 %, i s'incrementa fins al 12,4 % la probabilitat d'entrar en l'atur.

QUADRE 8. FLUXOS D'EVOLUCIÓ. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP D'ORIGEN (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre		2007			
	Espanyola	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	95,0	1,0	4,0	100
	Aturats	35,6	30,2	34,2	100
	Inactius	7,8	1,1	91,1	100
	Total	57,3	1,9	40,8	100
	Estrangera	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	93,0	2,1	4,9	100
	Aturats	55,6	24,7	19,7	100
	Inactius	16,9	4,8	78,4	100
2n trimestre	Total	71,0	3,9	25,1	100
		2008			
	Espanyola	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	95,7	1,9	2,4	100
	Aturats	44,6	36,6	18,8	100
	Inactius	7,5	3,1	89,4	100
	Total	58,5	3,7	37,8	100
	Estrangera	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	88,7	6,8	4,5	100
	Aturats	40,8	35,9	23,3	100
	Inactius	12,3	12,4	75,3	100
	Total	62,8	11,6	25,7	100

Les dades dels fluxos de procedència segmentades per nacionalitat es mostren en el quadre 9. D'aquestes dades se'n pot destacar el següent:

1. La procedència de les persones aturades espanyoles el 2007 mostra un alt percentatge de persones (49,8 %) que ja estaven en atur en el trimestre anterior. En el cas de les persones estrangeres, aquest percentatge és molt inferior (29,6 %) i prové en un 38,4 % de situacions d'ocupació i en un 32 % d'inactivitat. El 2008 el percentatge de persones espanyoles en atur que ja hi estaven en el trimestre anterior disminueix al 38,2 %, mentre que, al contrari, augmenta per a les persones estrangeres (34,5 %).
2. El 2007, el percentatge que representen les persones en atur del segon trimestre entre els ocupats del tercer trimestre era d'un 1,9 %, per als espanyols i d'un 3,8 % per als estrangers. El 2008 augmenta la quantia

d'aquest flux, especialment en la nacionalitat estrangera, per a la qual passa a ser del 7,2 %.

*QUADRE 9. FLUXOS DE PROCEDÈNCIA. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP DE DESTINACIÓ
(SEGON A TERCER TRIMESTRE)*

3er trimestre					
2n trimestre		2007			
	Espanyola	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	92,4	26,6	5,4	55,6
	Aturats	1,9	49,8	2,7	3,2
	Inactius	5,7	23,6	91,9	41,2
	Total	100	100	100	100
	Extranjera	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	90,1	38,4	13,6	68,8
	Aturats	3,8	29,6	3,8	4,8
	Inactius	6,1	32,0	82,6	26,4
2n trimestre	Total	100	100	100	100
		2008			
	Espanyola	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	91,9	28,5	3,6	56,2
	Aturats	3,0	38,2	1,9	3,9
	Inactius	5,1	33,3	94,5	39,9
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0
	Extranjera	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	87,5	36,6	10,8	62,0
	Aturats	7,2	34,5	10,1	11,1
	Inactius	5,3	28,9	79,1	26,9
	Total	100	100	100	100

Segmentació per edat

Es consideren en aquest apartat únicament tres segments d'edat: de 16 a 24 anys, de 25 a 34 anys i de 35 a 64 anys. En l'EPA del tercer trimestre del 2008, cada un d'aquests trams representa, respectivament, el 12,57 %, el 21,48 % i el 49,79 % de la població major de 16 anys. Les taxes d'atur i d'activitat de cada segment són molt diferents. El tram d'edat entre 16 i 24 anys presenta la taxa més alta d'atur (26,28 %) i la més baixa d'activitat (62,73 %); entre 25 i 34 anys, les taxes d'atur són del 10,57 % i 90,86 %, i en el tram d'edat entre 35 i 64 anys la taxa d'atur és del 5,56 % i la d'activitat del 78,96 %. Les característiques més destacables de l'anàlisi dels fluxos d'evolució (quadre 10) són les següents:

1. Els dos segments de menor edat, entre 16 i 24 anys i entre 25 i 34 anys, presenten el 2007 una probabilitat més elevada de passar de l'ocupació a l'atur (2,4 % i 2,8 %), que el segment de major edat (0,2 %). Les probabilitats de transició ocupació-atur augmenten el 2008 per a les persones en el primer i tercer tram d'edat. En el cas del tram d'edat entre 16 i 24 anys, aquest increment és substancial i aconsegueix un valor del 9,3 %.
2. El segment d'edat més jove, entre 16 i 24 anys, és el que presenta el flux major des de l'ocupació a la situació d'inactivitat (7,8 % el 2007 i 9,3 % el 2008).
3. Respecte a la permanència en l'atur, el 2007 el segment d'edat més jove era el que presentava una probabilitat més baixa de romandre en l'atur (18,7 % davant el 36,1 % i 35,4 % en els altres trams). El 2008, al contrari, és el segment més jove el que veu més dificultada la seva sortida de l'atur, amb una probabilitat de permanència del 49,8 %. La persistència en l'atur es redueix entre els dos anys en els altres trams de més edat (del 36,1 % al 27,1 % en el tram de 25 a 34 anys; del 35,4 % al 31,4 % al tram de 35 a 64 anys).

4. El 2007, la transició de l'atur a l'ocupació era més probable en els més joves (48,7 % davant el 39,1 % i 33,8 % dels següents segments). Aquesta dada s'inverteix el 2008, en què el tram de 16 a 24 anys redueix aquest flux al 21,4 %, mentre que els intervals de més edat se situen aproximadament en el 54 %.
5. La transició dels inactius a una situació d'ocupació és més probable en el tram d'edat intermedi (37 % el 2007), seguit del més jove (28,9 %) i, finalment, el de més edat (4,4 %). El 2008 les probabilitats d'entrar en el mercat de treball han augmentat respecte a l'any anterior. Així, el 2007, les probabilitats de continuar inactius són del 68,2 %, 61,3 % i 92,1 % en cada tram i passen el 2008 a ser del 60,7 %, 56,9 % i 88,7 %. En els dos trams d'edat més jove, el major accés a la situació d'actiu es dona a costa d'incrementar la situació d'aturat, que passa del 2,9 % al 13,4 %, en el primer tram, i de l'1,7 % al 17,1 % en el segon tram.

QUADRE 10. FLUXOS D'EVOLUCIÓ. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP D'ORIGEN (SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre		2007			
	De 16 a 24 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	89,9	2,4	7,8	100
	Aturats	48,7	18,7	32,7	100
	Inactius	28,9	2,9	68,2	100
	Total	58,9	4,1	37,0	100
	De 25 a 34 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	94,2	2,8	3,0	100
	Aturats	39,1	36,1	24,9	100
	Inactius	37,0	1,7	61,3	100
	Total	85,2	3,6	11,2	100
	De 35 a 64 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	96,1	0,2	3,7	100
	Aturats	33,8	35,4	30,8	100
	Inactius	4,4	3,4	92,1	100
	Total	72,8	2,0	25,2	100
2n trimestre		2008			
	De 16 a 24 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	81,4	9,3	9,3	100
	Aturats	21,4	49,8	28,9	100
	Inactius	25,9	13,4	60,7	100
	Total	48,0	16,2	35,8	100
	De 25 a 34 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	94,7	2,7	2,6	100
	Aturats	54,2	27,1	18,7	100
	Inactius	25,9	17,1	56,9	100
	Total	85,6	5,6	8,8	100
	De 35 a 64 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	96,2	1,9	1,9	100
	Aturats	53,3	31,4	15,3	100
	Inactius	7,6	3,7	88,7	100
	Total	73,2	3,7	23,1	100

QUADRE 11. FLUXOS DE PROCEDÈNCIA. PERCENTATGES RESPECTE AL GRUP DE DESTINACIÓ
(SEGON A TERCER TRIMESTRE)

3er trimestre					
2n trimestre		2007			
	De 16 a 24 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	70,5	26,6	9,6	46,2
	Aturats	7,7	41,9	8,0	9,2
	Inactius	21,7	31,5	82,5	44,5
	Total	100	100	100	100
	De 25 a 34 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	93,2	61,6	22,5	84,0
	Aturats	1,3	31,2	7,0	3,1
	Inactius	5,4	7,2	70,4	12,9
	Total	100	100	100	100
	De 35 a 64 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	97,2	5,1	11,0	73,5
	Aturats	1,4	55,5	4,0	3,2
	Inactius	1,4	39,4	85,0	23,2
	Total	100	100	100	100
2n trimestre		2008			
	De 16 a 24 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	69,1	23,4	10,6	40,7
	Aturats	5,5	38,0	10,0	12,4
	Inactius	25,3	38,7	79,5	46,9
	Total	100	100	100	100
	De 25 a 34 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	93,3	41,0	25,2	84,3
	Aturats	3,9	29,6	12,9	6,1
	Inactius	2,9	29,5	61,9	9,6
	Total	100	100	100	100
	De 35 a 64 anys	Ocupats	Aturats	Inactius	Total
	Ocupats	94,1	36,4	5,8	71,5
	Aturats	3,5	40,3	3,2	4,8
	Inactius	2,5	23,3	91,0	23,7
	Total	100	100	100	100

Conclusions

El comportament del mercat de treball se sol analitzar a través de les mesures d'estoc (nivells i taxes d'ocupació o atur). Les estadístiques de fluxos proporcionen informació complementària, que permet conèixer la direcció i la importància dels canvis o transicions entre les diferents situacions laborals (ocupació, atur i inactivitat). L'anàlisi d'aquests fluxos posa de manifest que hi ha un notable nombre de transicions entre els diferents estats. Fins i tot considerant que l'anàlisi duta a terme afecta trimestres molt pròxims, les dades de l'EPA a les Balears posen en evidència l'existència d'un mercat dinàmic que reacciona amb rapidesa davant les modificacions del cicle econòmic. De fet, l'anàlisi de fluxos de la mostra de l'EPA de Balears ha mostrat com un 13,04 % dels individus d'edat entre 16 i 64 anys ha experimentat transicions, una dimensió molt major que la que s'intueix amb l'anàlisi d'estocs.

Comparat amb el mercat laboral espanyol, el mercat balear es caracteritza per unes taxes d'activitat i ocupació més elevades, juntament amb una taxa d'atur que en els últims anys ha sigut inferior a l'espanyola. En el darrer any, la desacceleració econòmica ha incrementat ràpidament la taxa d'atur, amb una petita reducció de la taxa d'ocupació i quasi no alterant la taxa d'activitat. L'estancament econòmic té, per tant, un efecte evident sobre l'ocupació. No obstant això, l'efecte de la crisi sobre el mercat de treball és força major que allò que s'ha assenyalat per als anteriors indicadors. Les sortides i entrades de treballadores i treballadors en les diferents situacions laborals generen sis fluxos de transicions sobre els quals es defineix la dinàmica del mercat. La comparació dels anys 2007 i 2008 mostra com les noves circumstàncies modifiquen aquests fluxos, en una quantia i importància que no queda correctament descrita amb les mesures d'estoc.

L'anàlisi dels fluxos mostra l'efecte més evident de la crisi: l'increment de les transicions des de l'ocupació a l'atur. En el tercer trimestre del 2007, un 1,15 % de la població activa ingressava en l'atur, percentatge que augmenta al 2,54 % en el mateix trimestre del 2008. La probabilitat que un ocupat passàs a una situació d'atur es duplicava el 2008 respecte a l'any anterior (de l'1,2 % al 2,8 %). En aquest període d'estancament també ha augmentat, en relació amb el total de població activa, el flux de sortides de l'atur. Així, el percentatge de persones actives que abandonava l'atur en el tercer trimestre del 2007 era del 2,25 %, i del 3,48 % el 2008. El dinamisme del mercat es manifesta en el fet que la probabilitat de sortir de l'atur es manté el 2008 al mateix nivell que l'any anterior (en els dos anys prop del 42 % dels aturats passen a estar ocupats en el següent trimestre). Aquest tret, no obstant això, coexisteix amb una major dificultat per sortir de l'atur, ja que la probabilitat de romandre en atur augmenta en nou punts percentuals entre el 2007 i el 2008 (passa del 28,9 % al 38 %). Aquest increment en la probabilitat de romandre en l'atur és, en part, la conseqüència de la disminució del flux d'aturats que en circumstàncies normals sortirien del mercat laboral i serien declarats com a inactius. Probablement, les males expectatives de creixement econòmic actuen com un motiu de precaució i desincentiven la sortida del mercat laboral, encara que això no representi estar ocupat.

Mentre que les pautes de les taxes trimestrals d'activitat presenten una clara estabilitat en el període del 2006 al 2008, l'anàlisi de fluxos mostra que la sortida de la situació d'inactiu presenta algunes característiques destacables en el canvi de cicle. Entre el 2007 i el 2008, el percentatge de persones inactives que decideixen entrar en el mercat de treball quasi no es modifica (11,1 % el 2007 i 12,5 % el 2008); no obstant això, el percentatge d'inactius que passa a estar aturat en el trimestre següent s'incrementa des de l'1,7 % al 4,5 %. La segmentació dels fluxos segons l'edat i la nacionalitat mostra que aquest fenomen es dona en major proporció en alguns segments de la població.

Concretament, les persones de nacionalitat estrangera tenen menys continuïtat en l'estatus d'inactiu i són més elevats (respecte als espanyols) els percentatges tant de sortida com d'entrada en el mercat laboral actiu. L'any 2008 aquesta característica s'amplifica. L'alteració del flux inactiu–aturat funciona també en el sentit invers i s'ha detectat que els inactius estrangers el 2008 reben un percentatge més elevat de persones prèviament en atur. Si consideram la segmentació per edat, també s'observa el 2008 que un percentatge important de les persones més joves (entre 16 i 34 anys) que deixen la situació d'inactivitat ho fan per passar a estar aturats.

La segmentació del mercat segons el tipus de contracte, temporal o indefinit, mostra que els trets més dinàmics del mercat es donen essencialment en les contractes temporals. El flux de l'ocupació a l'atur en els contractes indefinits és molt baix, amb un 0,6 % de les persones ocupades que entren en l'atur en el trimestre següent, tant el 2007 com el 2008. Els contractes temporals, al contrari, presentaven un percentatge de transicions a l'atur del 3,8 % el 2007 i de l'11,4 % el 2008. És també en el segment dels contractes temporals en què és més probable contractar una persona aturada. El 2007 només l'1 % dels contractes indefinits s'havien subscrit amb persones en atur; el 2008 aquest percentatge era del 0,7 %. En el cas dels contractes temporals, el 2007 el 7 % dels contractats en el tercer trimestre estaven aturats en el trimestre anterior, el 13,4 % el 2008. El dinamisme més important del mercat l'any 2008 en relació amb la sortida i l'entrada de l'atur es dona, per tant, només sobre una part del mercat de treball.

Les dificultats per sortir de la situació d'atur augmenten el 2008 respecte al 2007 i són els segments que més veuen incrementades les seues probabilitats de permanència en l'atur els dels homes (del 22,5 % al 45,7 %), les persones de nacionalitat estrangera (del 24,7 % al 35,9 %) i el tram d'edat més jove (del 18,7 % al 49,8 %). En el cas de la nacionalitat estrangera, la probabilitat de

transició, encara que augmenta més que la corresponent a l'espanyola, partia el 2007 d'un valor comparativament menor, de manera que finalment les probabilitats de transició eren iguals per a les dues nacionalitats.

L'anàlisi de fluxos mostra que les probabilitats d'entrar en l'atur des d'una situació d'ocupació són les mateixes per als homes que per a les dones. Quan se segmenta per nacionalitat, la probabilitat de transició de l'ocupació a l'atur de les persones de nacionalitat estrangera era una mica major que la dels espanyols el 2007 (1 % i 2,1 %, respectivament), però el 2008 augmenta fins a aconseguir un 6,8 % (davant l'1,9 % dels espanyols). Una dinàmica semblant es dona en el tram d'edat més jove. El 2007 la probabilitat d'una transició de l'ocupació a l'atur era del 2,4 %, mentre que el 2008 aquesta probabilitat s'incrementa fins al 9,3 %.

Els fluxos d'entrada i sortida de l'atur i de l'ocupació a les Balears són elevats; les anàlisis efectuades mostren que el grau de flexibilitat més elevat es dona sobretot en alguns segments del mercat. Especialment rellevant és el cas de les treballadores i dels treballadors amb contractes temporals, que presenten elevades taxes d'entrada i sortida de l'atur. Així mateix, algunes de les particularitats dels fluxos del mercat laboral balear es justifiquen pel pes de treballadors de nacionalitat estrangera. Són aquests segments, juntament amb el dels més joves, els que responen de manera més ràpida als nous requeriments del mercat laboral i, per tant, aquells a què a curt termini més atenció ha de donar-se en les polítiques d'ocupació.

Referències

Antolín, P. 1997. “Los flujos de trabajadores en el mercado de trabajo” a *Papeles de Economía Española*, núm. 72, pág. 154-167.

Estrada, E.; García-Perea, P, e Izquierdo, M. 2004. *Los flujos de trabajadores en España: El impacto del empleo temporal*. Documento de Trabajo 0206, Banco de España.

Institut Nacional d'Estadística , Estadístiques de fluxos de la població activa, disponible en xarxa: <http://www.ine.es/daco/daco42/daco4211/metoflujos.pdf>.

ANÁLISIS DE LOS FLUJOS DE TRABAJADORES EN EL BIENIO 2007-2008: UN ANÁLISIS CON DATOS DE LA EPA

OBSERVATORI DEL TREBALL DE LES ILLES BALEARS

Joaquín Alegre Martín
Departament d'Economia Aplicada
Universitat de les Illes Balears

Col·lecció d'Estudis Laborals
Núm. 3

1. Introducción

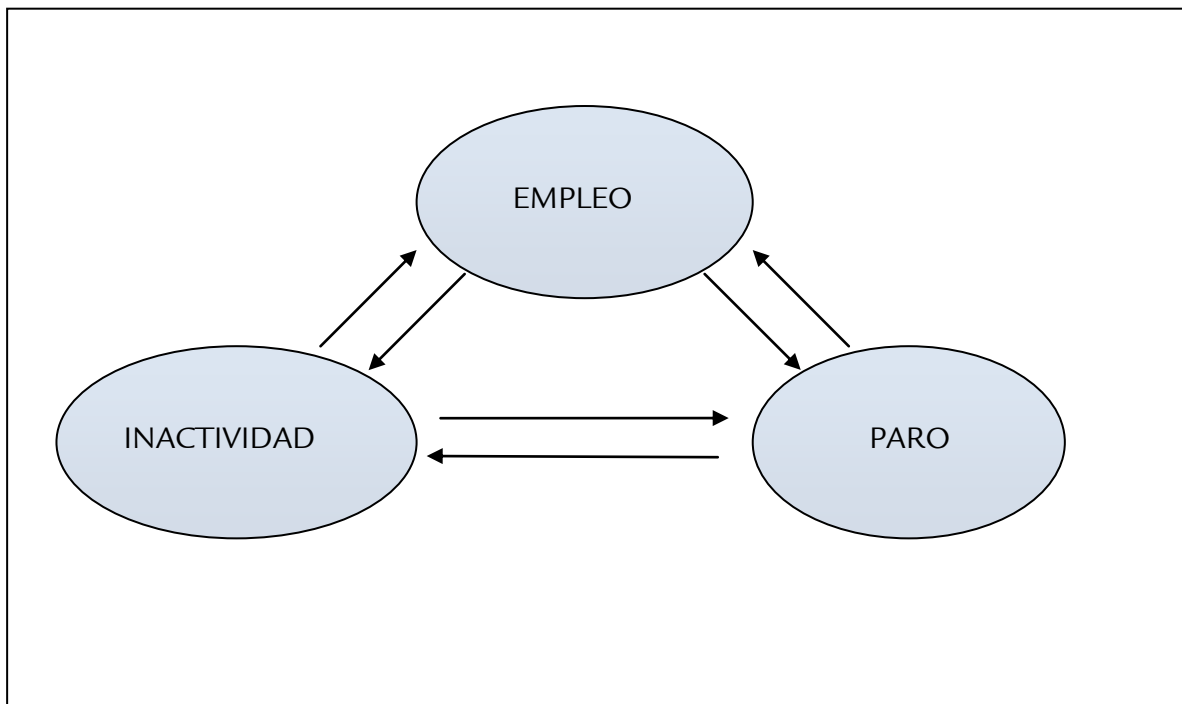
El bienio 2007-2008 recoge el punto de inflexión de una fase de ciclo económico alcista, con un año 2007 que representa el momento álgido de la fase expansiva iniciada en 2002, y un año 2008 de deterioro, con una pérdida muy intensa de dinamismo económico. El objeto de este trabajo es analizar los flujos o movimientos laborales en este momento de cambio del ciclo económico.

Cuando se estudian los problemas del mercado de trabajo no es suficiente analizar el número de personas empleadas o desempleadas, o sus variaciones netas. Un incremento del desempleo, por ejemplo, puede ser consecuencia de distintas situaciones. Puede ser consecuencia directa de la destrucción de empleo, pero también podría ser resultado del acceso de personas previamente inactivas a un mercado saturado, o ser el saldo negativo neto de la creación y destrucción de empleos. En este sentido, el estudio del mercado laboral no debe limitarse a analizar el número final de empleados o parados, sino que debe también analizar la información de los flujos brutos de entrada y salida del empleo y desempleo. De hecho, la dinámica del mercado de trabajo se caracteriza por la existencia de transiciones en la situación laboral de los individuos. El conjunto de esas transiciones constituye los flujos brutos de trabajadores. Teniendo en cuenta las tres principales situaciones laborales (empleo, desempleo e inactividad), el análisis de las transiciones de una situación laboral a otra puede ser más informativo sobre el mercado laboral que el análisis de los niveles netos de empleo o paro.

Los flujos brutos de trabajadores miden los cambios en la situación laboral de los individuos entre dos espacios temporales. Considerando las principales situaciones de empleo, paro e inactividad, es posible definir seis flujos brutos, según se muestra en la Gráfica 1. En la gráfica pueden distinguirse los distintos

flujos de entrada y salida en las tres situaciones laborales consideradas. Por ejemplo, el número de personas en paro se incrementa con aquellas personas que pierden su empleo (transición del empleo al paro) o que dejando de estar inactivas no encuentran trabajo (de la inactividad al paro). Simultáneamente, el número de parados puede reducirse como consecuencia tanto de que éstos encuentren empleo (del paro al empleo), como del abandono de la búsqueda de empleo, lo que supone la declaración como inactivo (del paro a la inactividad). El número final de parados será el resultado de sumar los anteriores flujos de entrada y salida. De igual manera, el número de personas en cada una de las situaciones laborales será el saldo final de la combinación de los distintos flujos brutos de entrada y salida.

GRÁFICA 1. FLUJOS BRUTOS DE TRABAJADORES.



El análisis de los flujos brutos de trabajadores hace posible analizar, por ejemplo, cuál es la situación en la que estaban las personas que en el actual periodo están en paro, o cuál ha sido el destino laboral de las personas que se encontraban en situación de inactividad en un periodo anterior.

Adicionalmente, el análisis comparativo de los flujos brutos en dos momentos del tiempo permite estudiar cómo influye la situación del ciclo económico en las probabilidades de transición de un status laboral a otro. Parece natural pensar que en un periodo de crisis aumentarán las entradas del empleo al paro, a la vez que disminuirán las salidas del paro hacia el empleo. Sin embargo, puede ser que en momentos de crisis las salidas del paro al empleo aumenten, como consecuencia de procesos de reestructuración de la economía. La detección de cómo se modifican los flujos brutos de trabajadores en una situación de ruptura del ciclo económico debería ayudar a elaborar un correcto diagnóstico de los problemas del mercado laboral.

Las estadísticas de flujos de la población activa permiten analizar los flujos de entrada y salida de las situaciones de empleo, paro e inactividad (en este caso no se consideran los cambios de empleo). La fuente estadística utilizada para la elaboración de este trabajo son los microdatos de la Encuesta de Población Activa elaborada por el INE, que es la encuesta de referencia a nivel nacional para analizar el mercado de trabajo. Las dificultades que ha tenido la EPA para describir correctamente la situación del mercado laboral español han sido la causa de sus diversos cambios metodológicos. Las mejoras introducidas, especialmente tras las modificaciones del año 2005, han reafirmado a la EPA como una de las fuentes de información más fiables sobre la situación laboral de los españoles. El número de individuos de las Islas Baleares sobre los que la EPA ofrece información efectiva varía en cada ola de la encuesta, oscilando en alrededor de 4.000 encuestados.

El diseño de la Encuesta de Población Activa renueva a las personas entrevistadas por sextas partes cada trimestre, de manera que una vez una persona es entrevistada durante seis trimestres consecutivos esa persona sale de la encuesta, siendo sustituida por una persona nueva. La muestra, por tanto, se renueva en 1/6 parte cada trimestre, manteniendo fija 5/6 partes de

la muestra entre dos trimestres consecutivos. Esto permite analizar la evolución de la muestra en trimestres sucesivos. El INE facilita ficheros de microdatos que permiten la elaboración de estas estadísticas de flujos de la población activa, aprovechando la parte común de la muestra, que comprende las viviendas entrevistadas en trimestres contiguos. El objetivo de estos análisis es complementar la información de stocks del mercado de trabajo, estableciendo su evolución en el tiempo.

El resto del trabajo se estructura de la manera siguiente. En el segundo apartado se presentan las principales características de las tasas de ocupación, paro y actividad de Baleares. En primer lugar, se caracteriza el mercado laboral de las Islas Baleares, comparándolo con el de España. Para ello se analiza la evolución de las tasas anuales de actividad, ocupación y paro del periodo 1996-2008. En segundo lugar, se analiza únicamente para los años 2006 a 2008 la evolución trimestral en Baleares de las citadas tasas. Una vez descritos los principales rasgos de la evolución del mercado laboral, en el tercer apartado se realiza un análisis de flujos mediante la muestra enlazada de la EPA. Se estudian los flujos brutos entre el segundo y tercer trimestre correspondientes a los años 2007 y 2008, analizando su magnitud y su evolución, teniendo en cuenta que se trata de dos años consecutivos, pero en distinto momento del ciclo económico. El análisis de los flujos incluye la diferenciación del mercado laboral según el tipo de contrato, temporal o indefinido, de los trabajadores. Esta desagregación es esencial en el mercado de trabajo balear y español, siendo una de las principales criterios de segmentación del mercado. Asimismo, el análisis desagregado de los flujos de trabajadores se hace extensivo a tres características de los trabajadores: sexo, edad y nacionalidad. El monográfico finaliza resumiendo las principales conclusiones del trabajo.

2. Evolución del empleo

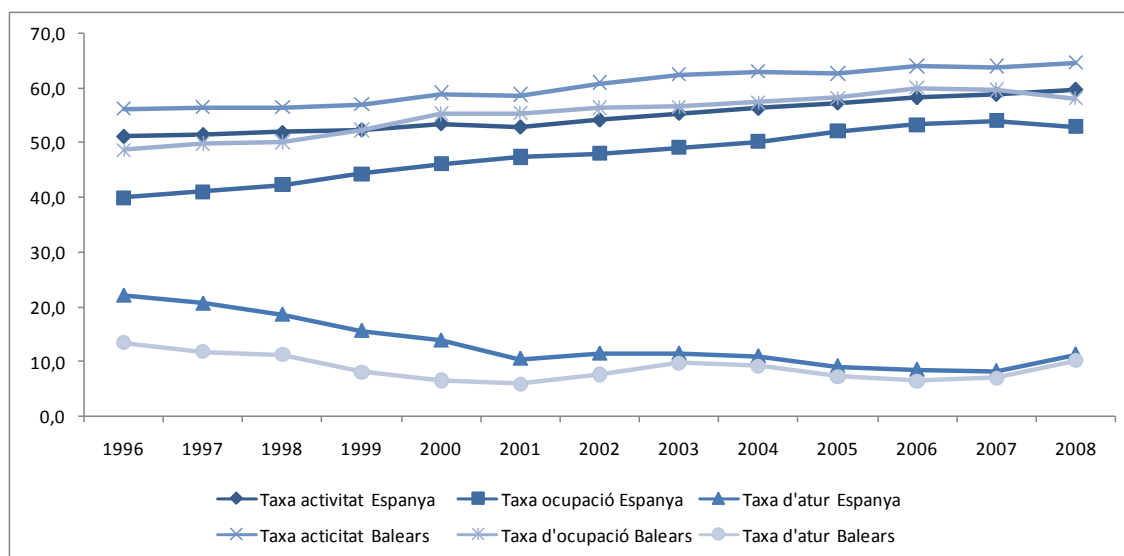
Respecto al conjunto de España, el empleo en las Islas Baleares presenta tres características diferenciales: una mayor tasa de actividad, una mayor tasa de ocupación y una menor tasa de paro. En la Gráfica 2 se muestra la evolución de estas variables en el periodo 1996-2008, tanto para las Islas Baleares, como para el conjunto de España.

En estos años, la primera característica de la tasa de actividad de las Islas Baleares ha sido su tendencia creciente, desde una tasa de actividad del 56,2% en el año 1996, hasta el 64,1% del año 2007; en 2008 la tasa de actividad fue del 64,7%. La segunda característica de la tasa de actividad en las Islas Baleares es que durante todo el periodo ha tomado valores superiores (en alrededor de 5 puntos) a los de la tasa española.

La evolución de la tasa de actividad de Baleares ha ido acompañado de un incremento similar en la tasa de ocupación. La tasa de ocupación ha aumentado desde el 48,7% del año 1996 al 59,6% del 2007, con un valor de 58,9% en 2008. Respecto a la tasa de ocupación española, la de Baleares ha sido también superior en todo el periodo (8,8 puntos en 1996; 5,6 puntos en 2007); en 2008, Baleares superaba en 5,2 puntos la tasa de ocupación española.

Con respecto a la tasa de paro, las tasas de paro española y balear han convergido en el periodo. La tasa española ha pasado de un 22,1% en 1996 a un 8,3% en 2007 y la de Baleares de un 13,4% a un 7,1% en los mismos años. En 2008, la tasa de paro española ha sido del 11,3% y la de Baleares del 10,2%.

GRÁFICA 2. TASAS ANUALES DE ACTIVIDAD, OCUPACIÓN Y PARO DE LAS ISLAS BALEARES Y DE TODA ESPAÑA (EPA, 1996-2007).



En el año 2008, el mercado laboral se ha visto afectado por el actual estancamiento económico. Las variables de ocupación y paro se modifican de manera obvia, al destruirse empleo y aumentar el número de parados. Un breve análisis de las tasas de actividad, ocupación y empleo del último año ayudará a valorar más claramente los principales efectos de la crisis.

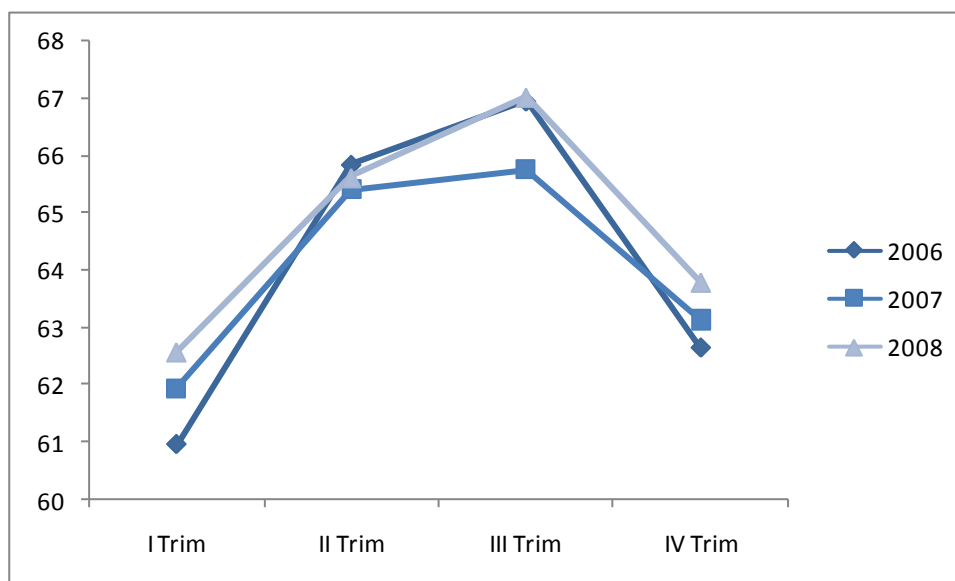
CUADRO 1. TASAS TRIMESTRALES DE ACTIVIDAD, OCUPACIÓN Y PARO DE LAS ISLAS BALEARES, 1T-2006 A 4T-2008.

	Trimestre	Tasa de actividad			Tasa de ocupación			Tasa de paro		
		Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total	Hombres	Mujeres	Total
2006	1r	71,8	50,2	61,0	67,4	44,3	55,8	6,1	11,8	8,5
	2n	74,9	56,9	65,9	71,0	52,0	61,5	5,2	8,5	6,6
	3r	76,5	57,5	67,0	73,5	54,1	63,8	3,9	5,9	4,8
	4t	72,0	53,4	62,7	68,1	49,5	58,8	5,3	7,3	6,2
2007	1r	72,0	51,9	62,0	66,4	46,3	56,3	7,9	10,9	9,2
	2n	74,4	56,4	65,4	71,4	52,3	61,9	4,1	7,4	5,8
	3r	75,1	56,4	65,8	72,4	53,3	62,8	3,6	5,6	4,6
	4t	73,4	53,0	63,1	67,6	47,4	57,5	7,9	10,6	9,0
2008	1r	72,1	53,1	62,6	65,6	46,1	55,9	8,9	13,2	10,7
	2n	74,6	56,7	65,6	68,9	51,4	60,1	7,6	9,4	8,4
	3r	75,6	58,5	67,0	68,3	53,2	60,8	9,7	8,9	9,4
	4t	71,9	55,7	63,8	62,9	48,9	55,9	12,6	12,0	12,3

Fuente: EPA (INE).

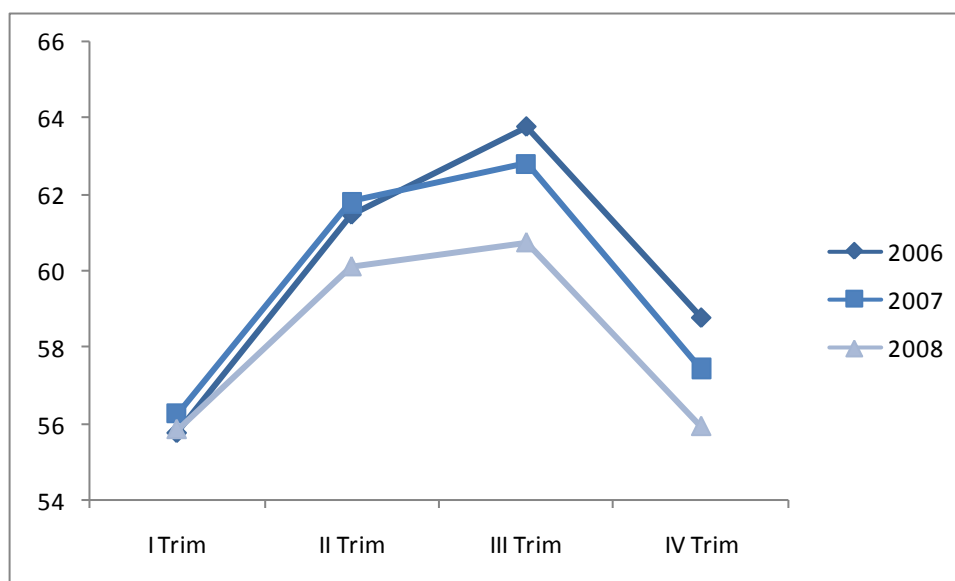
Las tasas trimestrales de actividad del año 2008 (Cuadro 1) no presentan valores extraordinarios con respecto a los dos años anteriores. Como se ilustra en la Gráfica 3, las tasas de actividad trimestrales de ese año presentan el mismo patrón estacional, observándose en 2008 tasas de actividad similares a las de los dos años anteriores. De hecho, las medias trimestrales de los años 2006 a 2008 son prácticamente iguales, con valores de 64,2%, 64,1% y 64,7%, respectivamente.

GRÁFICA 3. TASA DE ACTIVIDAD DE LAS ISLAS BALEARES (EPA, 1T-2006 a 4T-2008).



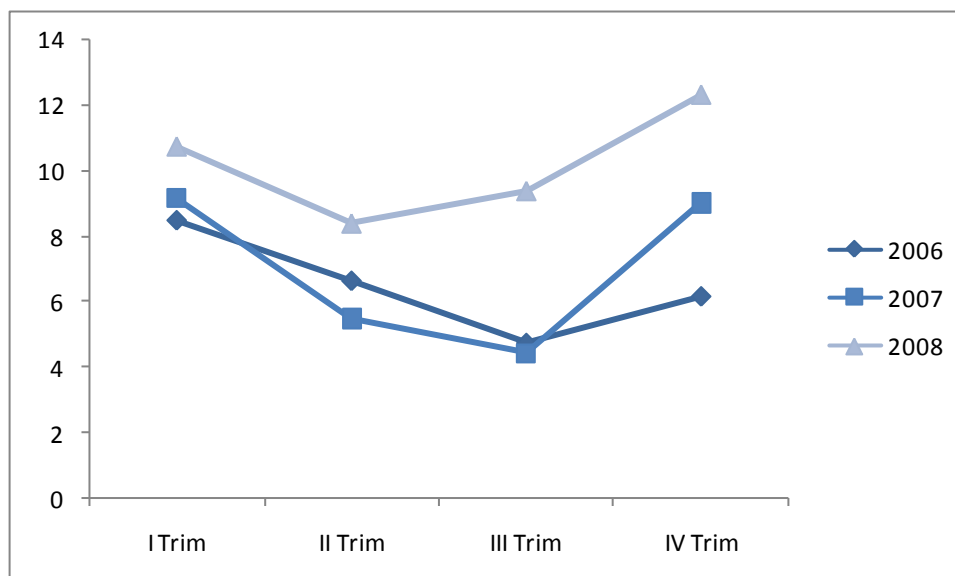
No ocurre lo mismo con las tasas de ocupación y de paro. La tasa de ocupación (Gráfica 4) se ha reducido, en relación al año anterior, en prácticamente todos los trimestres. El valor medio de las tasas trimestrales de 2008 es de 58,2%, lo que supone una disminución respecto a los dos años anteriores (60% y 59,6%, en 2006 y 2007). La comparación de las cifras de los tres últimos trimestres de 2008 muestra una notoria caída del valor de la tasa respecto a años anteriores.

GRÁFICA 4. TASA DE OCUPACIÓN DE LAS ISLAS BALEARES (EPA, 1T-2006 a 4T-2008)



Respecto a la tasa de paro (Gráfica 5), ésta ha aumentado significativamente desde el cuarto trimestre de 2007, con importantes incrementos en el tercer y cuarto trimestre de 2008, en los que la tasa de paro aumenta en 4,8 y 3,3 puntos porcentuales respecto a los años anteriores. Los valores trimestrales medios de cada año (2006 a 2008) son iguales a 6,5%, 7,2% y 10,3%, mostrando esta última cifra una de las más importantes consecuencias de la ruptura del ciclo económico alcista previo.

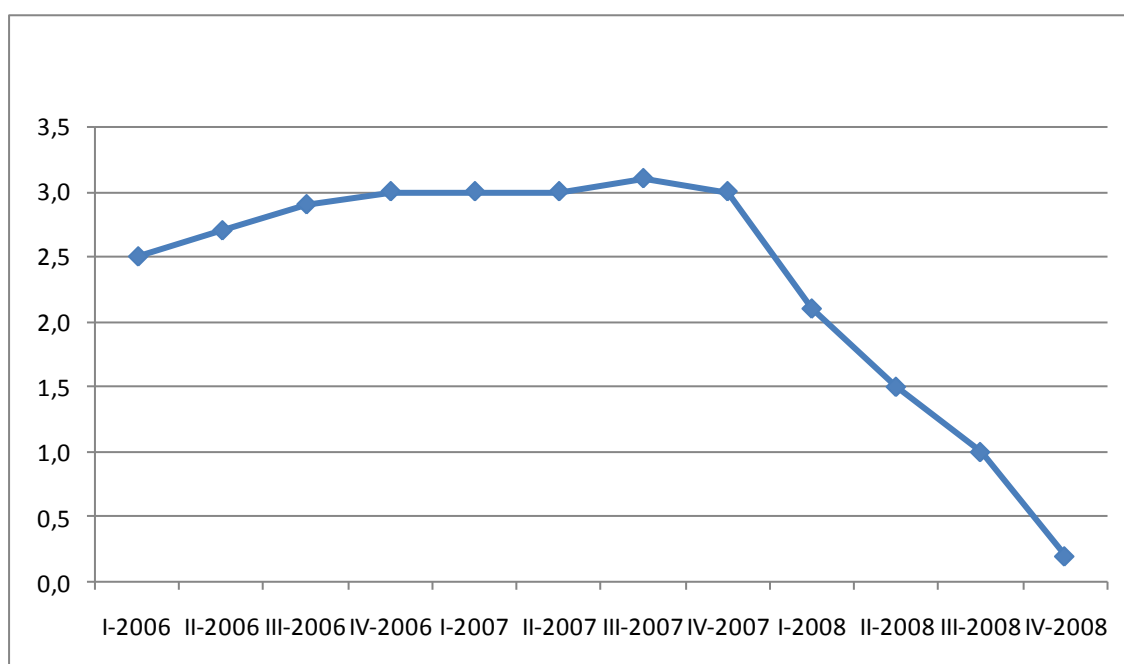
GRÁFICA 5. TASA DE PARO DE LAS ISLAS BALEARES (EPA, 1T-2006 a 4T-2008)



3. Flujos de trabajadores

En este apartado se comparan las transiciones entre segundo y tercer trimestre de los años 2007 y 2008. La elección de los años 2007 y 2008 permite comparar dos años cercanos, pero claramente en momentos distintos del ciclo económico. Como puede observarse en la Gráfica 6, las tasas de variación del PIB de Baleares eran de alrededor del 3% en todos los trimestres de 2007. A partir del primer trimestre de 2008 la tasa disminuye, presentando valores del 2,2%, en el primer trimestre, 1,8%, en el segundo trimestre, 1,3% en el tercer trimestre, y un valor del 0,2% en el cuarto trimestre.

GRÁFICA 6. TASAS DE VARIACIÓN DEL VAB A PRECIOS CONSTANTES



Fuente: Conselleria d'Economia, Hisenda i Innovació.

Para establecer los flujos brutos de trabajadores se han empleado los ficheros de microdatos de la EPA enlazada. En los dos años considerados, se explotan las entrevistas comunes realizadas a personas de 16 o más años en el segundo y tercer trimestre. A partir de la muestra común puede hacerse el

seguimiento de los encuestados, agrupando la información que han proporcionado entre los trimestres enlazados, lo que permite analizar la dinámica de su situación laboral. El INE señala que la pérdida de una parte de la muestra consecuencia de la rotación de encuestados no supone ningún riesgo respecto a su representatividad. El único problema de trabajar con la estructura de panel de la EPA es que los flujos brutos de un trimestre a otro no son representativos de la totalidad de la población. Esto es consecuencia de que los factores de elevación que ofrece el INE permiten estimar las variables poblacionales trimestre a trimestre, pero se necesitarían nuevos factores de elevación para trabajar con la muestra común. Por ello, los flujos sólo pueden analizarse en términos porcentuales. Para dos trimestres consecutivos pueden emplearse los factores de elevación correspondientes a cada trimestre. Si se desea estudiar la situación futura de los individuos encuestados en un periodo (análisis de evolución), se emplean los factores de elevación del primer periodo. Si se analiza cuál es la situación de origen (análisis de procedencia), se deben emplear los factores del periodo final.

Distinguiendo entre las situaciones de ocupado, parado e inactivo se ha generado una tabla de doble entrada relacionando la situación laboral en dos trimestres sucesivos (segundo y tercer trimestre). En los Cuadros 2 y 3 se muestran los flujos de evolución y procedencia, respectivamente, tanto para el año 2007 como para el 2008. Como se ha indicado, el análisis de los flujos de trabajadores a partir de la EPA sólo puede realizarse con respecto a algún stock de la muestra común. Es por ello que los datos se presentan como porcentajes. Estos porcentajes pueden interpretarse como probabilidades de transición de un estatus laboral a otro.

CUADRO 2. FLUJOS DE EVOLUCIÓN. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE ORIGEN (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre	2007	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	94,5	1,2	4,3	100
	Parados	41,6	28,9	29,5	100
	Inactivos	9,4	1,7	89	100
	Total	62,1	2,3	35,6	100
	2008	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	94,4	2,8	2,8	100
	Parados	42,5	38	19,6	100
	Inactivos	8	4,5	87,5	100
	Total	61,6	5,2	33,1	100

CUADRO 3. FLUJOS DE PROCEDENCIA. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE DESTINO (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre	2007	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	92,3	30,9	7,5	60,8
	Parados	2,3	43,4	2,9	3,5
	Inactivos	5,4	25,7	89,6	35,7
	Total	100	100	100	100
	2008	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	91,9	32,4	5	60
	Parados	3,6	37,8	3,1	5,2
	Inactivos	4,5	29,8	92	34,8
	Total	100	100	100	100

En el Cuadro 2 se representan los flujos entre segundo y tercer trimestre de 2007 y 2008 en porcentaje respecto al grupo de origen. En la diagonal principal se muestran los porcentajes de trabajadores que no cambian de status laboral. Los resultados muestran que, en 2007, la probabilidad de que un ocupado mantuviera esa situación en el siguiente trimestre era del 94,5%, probabilidad que apenas disminuye en 2008 (94,4%). La probabilidad de permanecer en el paro dos trimestres consecutivos era del 28,9% en 2007, aumentando al 38% en 2008. Respecto a la permanencia en una situación de inactividad, la probabilidad disminuye ligeramente, del 89% a 87,5%.

La probabilidad de que un ocupado pasara a una situación de paro en el siguiente trimestre era muy baja en 2007, del 1,2%. Esta probabilidad se multiplica por algo más de dos en 2008, alcanzando un valor de 2,8%. Simultáneamente, disminuye el porcentaje de individuos que pasan a situación de inactividad (4,3% en 2007, 2,8% en 2008).

Tanto en 2007 como en 2008, las personas que en el segundo trimestre estaban en paro presentaban una probabilidad similar de pasar a estar ocupados (alrededor del 42%). Como se ha indicado, sin embargo, la probabilidad de permanecer en paro aumenta (del 28,9% al 38%), disminuyendo la probabilidad asociada a la transición de parado a inactivo (del 29,5% al 19,6%).

La condición de inactivo responde a situaciones personales muy distintas. Una parte importante de este colectivo lo forman las personas jubiladas (que constituían en el tercer trimestre de 2008 un 28,47% de los inactivos). Sin embargo, el grupo más numeroso lo conforman las personas que se declaran inactivas por responsabilidades familiares (un 39% de los inactivos en el tercer trimestre de 2008). Los miembros de este grupo, junto con el de estudiantes (que representan el 10% de los inactivos), tenderán a mantenerse inactivos,

pero también constituyen un potencial flujo hacia la situación de actividad. La transición desde la situación de inactivo a la de ocupado tenía en 2007 una probabilidad del 9,4%, mientras que de inactivo a parado era de 1,7%. En 2008 aumenta la probabilidad de que una persona inactiva se convierta en parado (4,5%) mientras que, como se ha indicado, disminuye ligeramente la probabilidad de que la persona se mantenga en situación de inactividad (del 89% al 87,5%).

Si se analizan los flujos desde la perspectiva del grupo de destino (Cuadro 3), al comparar los dos años, destaca el aumento en un punto del porcentaje de ocupados que provienen de una situación previa de paro (del 2,3% en 2007 a 3,6% en 2008), disminuyendo el porcentaje de los que previamente eran inactivos (del 5,4% al 4,5%). Respecto a los parados, aumenta el porcentaje de personas que estaban en situación de inactividad en cuatro puntos porcentuales (del 25,7% al 29,8%), disminuyendo los que ya estaban previamente en paro en algo más de cinco puntos (del 43,4% al 37,8%). En el origen de la situación de inactivo, en 2008, se reduce el porcentaje que proviene de la ocupación (del 7,5% al 5%), aumentando el porcentaje de personas que anteriormente se encontraba en situación de inactividad (del 89,6% al 92%).

Los resultados muestran que los flujos de trabajadores se ven alterados según el periodo analizado, estando influidos por la fase cíclica de la economía. De acuerdo con la evidencia internacional (Antolín, 1997; Estrada et al. 2004), durante las recesiones aumenta la probabilidad de estar en paro y, simultáneamente disminuye la probabilidad de salir del paro. En el caso de Baleares, en un año en el que se frena el crecimiento económico, la probabilidad de entrar en el paro aumenta tanto para los que están ocupados, como para los inactivos. Asimismo, la probabilidad de los parados de mantenerse en esa situación ha aumentado. No obstante, en este caso, los

parados mantienen la misma probabilidad de encontrar empleo que en el año anterior. Destaca asimismo que no se detecta un crecimiento del flujo de parados hacia la inactividad, que puede ocurrir cuando las expectativas de encontrar trabajo son muy bajas o el incentivo para seguir activo disminuye.

En una fase de estancamiento, también los flujos de entrada y salida del paro, expresados como porcentaje de la población activa, tienden a aumentar. En el caso de Baleares, el porcentaje de entradas en el paro pasa de representar el 1,15% de los activos en 2007, al 2,54% en 2008; mientras que el porcentaje de salidas del paro pasa de ser el 2,25% de los activos, a un 3,48%. Este resultado resalta que el flujo de salidas del paro aumenta incluso en un periodo de estancamiento, posiblemente como consecuencia de la reestructuración económica que conlleva el momento del ciclo económico.

La anterior descripción, sin embargo, puede ocultar la diferente dinámica que en el mercado laboral español tienen los contratos temporales, más dinámicos y con mayores flujos que los contratos permanentes (Estrada et al. 2004). En los trimestres considerados este el porcentaje de contratos temporales ha oscilado entre un del 27% y un 30% de todos los contratos. En los Cuadro 4 y 5 se muestran los flujos de evolución y procedencia distinguiendo entre ambos tipos de contratos.

El análisis de los flujos de evolución en 2007 muestra (Cuadro 4) que las entradas al paro desde el empleo temporal (3,8%) son superiores a las entradas desde el empleo fijo (0,6%). En 2008, la cuantía del flujo del empleo fijo no se modifica, mientras que en el empleo temporal la probabilidad de transición al paro aumenta hasta el 11,4%.

De manera complementaria, al analizar los flujos de procedencia se observa (Cuadro 5) que la contratación indefinida se nutre escasamente de parados

(1% en 2007 y 0,7% en 2008), mientras que la contratación temporal incorpora un número de parados que representa el 7% del empleo temporal en 2007 y un 13,4% en 2008. Es decir, que el flujo de salidas del paro se dirige especialmente a los contratos temporales. Dado que los contratos temporales tienen una duración baja, estos trabajadores entrarán de nuevo con cierta frecuencia en el paro.

CUADRO 4. FLUJOS DE EVOLUCIÓN. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE ORIGEN (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre	2007	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Indefinido	96,3	0,6	3,1	100
	Temporal	87	3,8	9,2	100
	2008	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Indefinido	96,7	0,6	2,7	100
	Temporal	82,9	11,4	5,7	100

CUADRO 5. FLUJOS DE PROCEDENCIA. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE DESTINO (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre		2007		2008	
		Indefinido	Temporal	Indefinido	Temporal
	Ocupados	97,6	75,2	97,5	71,1
	Parados	1,0	7,0	0,7	13,4
	Inactivos	1,4	17,9	1,8	15,5
	Total	100	100	100	100

La segmentación del mercado laboral español basada en la temporalidad del contrato no es la única posible. La consistencia de los flujos puede depender también de las características de los trabajadores. Concretamente,

en el siguiente apartado se analizan los flujos brutos de trabajadores, diferenciándolos por sexo, nacionalidad y edad.

Segmentación por sexo

Tanto en Baleares, como en el conjunto de España, las diferencias entre las tasas de ocupación, actividad y paro correspondientes a hombres y mujeres han tendido a disminuir en los últimos años. A pesar de ello, las diferencias entre sexos se mantienen. En 2008, la media de las tasas de actividad trimestrales de los hombres fue del 73,6% frente al 56% de las mujeres, con tasas medias de paro del 9,7% y 10,9%, respectivamente. Las principales características que destacan al analizar la evolución de los flujos de trabajadores diferenciando por sexo (Cuadro 6) son las siguientes:

1. La probabilidad de un ocupado de pasar a inactivo es mayor en las mujeres (5,9% y 3,8%, en 2007 y 2008 respectivamente) que en los hombres (3,2% y 2%). Estas probabilidades se han reducido en 2008 en parecida cuantía en ambos sexos. Las probabilidades de los ocupados de pasar a estar parados se comportan de manera semejante en hombres y mujeres.
2. La probabilidad de que un parado encuentre empleo era mayor en 2007 para los hombres que para las mujeres (53,6% frente a 32,9%). En 2008 las probabilidades se igualan, siendo ambas de aproximadamente el 42%. La transición de parado a inactivo en 2007 era mayor para las mujeres (33,6%) que para los hombres (23,9%). En 2008, esas probabilidades disminuyen en ambos casos, aunque de manera mucho mayor en los hombres (hasta el 11,4%) que en las mujeres (27,2%).
3. La probabilidad de los inactivos de acceder al mercado de trabajo era en 2007 prácticamente igual para los dos sexos (algo más del 9%). En 2008, la probabilidad correspondiente a los hombres se mantiene igual, mientras

que en las mujeres disminuye en dos puntos porcentuales. La transición de los inactivos a la situación de paro aumenta en los dos casos, situándose en un 4,5%.

CUADRO 6. FLUJOS DE EVOLUCIÓN. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE ORIGEN (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre		2007			
	Hombres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	95,4	1,4	3,2	100
	Parados	53,6	22,5	23,9	100
	Inactivos	9,5	1,4	89,0	100
	Total	71,9	2,0	26,1	100
	Mujeres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	93,2	1,0	5,9	100
	Parados	32,9	33,5	33,6	100
	Inactivos	9,3	1,8	88,9	100
	Total	52,6	2,6	44,8	100
2º trimestre		2008			
	Hombres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	95,2	2,8	2,0	100
	Parados	42,9	45,7	11,4	100
	Inactivos	9,7	4,5	85,9	100
	Total	69,7	5,4	24,9	100
	Mujeres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	93,4	2,8	3,8	100
	Parados	42,1	30,7	27,2	100
	Inactivos	7,0	4,5	88,5	100
	Total	53,7	5,0	41,3	100

CUADRO 7. FLUJOS DE PROCEDENCIA. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE DESTINO (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre		2007			
	Hombres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	94,5	49,5	8,8	71,3
	Parados	2,2	33,1	2,6	2,9
	Inactivos	3,3	17,4	88,6	25,8
	Total	100	100	100	100
	Mujeres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	89,3	16,7	6,7	50,6
	Parados	2,4	51,2	3,1	4,0
	Inactivos	8,3	32,1	90,2	45,3
	Total	100	100	100	100
2º trimestre		2008			
	Hombres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	93,2	35,7	5,4	68,2
	Parados	3,1	42,3	2,3	5,0
	Inactivos	3,7	22,0	92,3	26,8
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0
	Mujeres	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	90,2	28,9	4,8	51,8
	Parados	4,2	32,8	3,5	5,3
	Inactivos	5,6	38,3	91,7	42,9
	Total	100	100	100	100

El análisis de procedencia debe realizarse con los datos del Cuadro 7. De los mismos pueden destacarse las siguientes características:

1. En el año 2007, al analizar la procedencia de los parados destaca la diferencia en el porcentaje de parados que previamente estaban inactivos. El 17,4% de los parados varones provienen de una situación de inactividad, frente a un 32,1% de las mujeres. Estos porcentajes aumentan en 2008, pasando al 22%, en el caso de los hombres y 38,3%, en el caso de las mujeres.

2. El porcentaje de parados que ya estaban en paro en el trimestre anterior era en 2007 del 33,1% para los hombres y 51,2% para las mujeres. En 2008 este porcentaje aumenta en el caso de los hombres al 42,3% y disminuye para las mujeres hasta el 32,8%. En este caso, la disminución es consecuencia del incremento del número de mujeres que en 2008 ingresan en el paro procedentes de la ocupación y la inactividad.

Segmentación por nacionalidad

En el tercer trimestre de 2008 el porcentaje de extranjeros entre los activos era del 27,6%, siendo en el mismo trimestre el 42% de los parados. Las tasas de actividad de las dos nacionalidades son muy diferentes, siendo la correspondiente a los españoles en el tercer trimestre de 2008 del 63,7% y la de los extranjeros del 77,7%. Lo mismo ocurre con las tasas de paro, que para ese trimestre eran del 7,5% (españoles) y 14,3% (extranjeros). El peso de las personas de nacionalidad extranjera en el mercado balear, así como su comportamiento diferenciado es otro factor responsable del mayor dinamismo del mercado. La comparación de los flujos de evolución (Cuadro 8) según nacionalidad ofrece las siguientes características:

1. Los ocupados de nacionalidad extranjera presentaban en 2007 una mayor probabilidad de convertirse en parados (2,1% frente al 1% de los españoles). Sin embargo en 2008 la probabilidad de esta transición aumenta radicalmente para los ocupados extranjeros, pasando a ser del 6,8% (frente al 1,9% de los españoles).
2. La salida del paro hacia la ocupación era en 2007 más probable para los extranjeros, con un 55,6% de probabilidad frente al 35,6% de los españoles. En 2008, la relación se invierte, siendo más probable la salida del paro para los españoles (44,6%) que para los extranjeros (40,8%). Asimismo, para los

españoles destaca la reducción entre los dos años de la probabilidad de la transición de parado a inactivo (del 34,2% al 18,8%).

3. En 2007, la entrada de los inactivos en el mercado de trabajo era más probable para las personas de nacionalidad extranjera, con probabilidades de transición del 16,9% hacia la ocupación (7,8% para los españoles) y del 4,8% al paro (1,1% para los españoles). En 2008, la probabilidad de que un extranjero inactivo pase a estar ocupado se reduce al 12,3%, incrementándose al 12,4% la probabilidad de entrar en paro.

CUADRO 8. FLUJOS DE EVOLUCIÓN. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE ORIGEN (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre	2007				
	Española	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	95,0	1,0	4,0	100
	Parados	35,6	30,2	34,2	100
	Inactivos	7,8	1,1	91,1	100
	Total	57,3	1,9	40,8	100
	Extranjera	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	93,0	2,1	4,9	100
	Parados	55,6	24,7	19,7	100
	Inactivos	16,9	4,8	78,4	100
2º trimestre	Total	71,0	3,9	25,1	100
	2008				
	Española	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	95,7	1,9	2,4	100
	Parados	44,6	36,6	18,8	100
	Inactivos	7,5	3,1	89,4	100
	Total	58,5	3,7	37,8	100
	Extranjera	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	88,7	6,8	4,5	100
	Parados	40,8	35,9	23,3	100
	Inactivos	12,3	12,4	75,3	100
	Total	62,8	11,6	25,7	100

Los datos de los flujos de procedencia segmentando por nacionalidad se muestran en el Cuadro 9. De estos datos puede destacarse:

1. La procedencia de los parados españoles en 2007 muestra un alto porcentaje de personas (49,8%) que ya estaban en paro en el trimestre anterior. En el caso de los extranjeros este porcentaje es muy inferior (29,6%), proviniendo en un 38,4% de situaciones de ocupación y en un 32% de inactividad. En 2008 el porcentaje de españoles parados que ya lo estaban el trimestre anterior disminuye al 38,2%, mientras que por el contrario aumenta para los extranjeros (34,5%).
2. En 2007, el porcentaje que representan los parados del segundo trimestre entre los ocupados del tercer trimestre era de un 1,9%, para los españoles, y de un 3,8%, para los extranjeros. En 2008, aumenta la cuantía de este flujo, especialmente en la nacionalidad extranjera, para la que pasa a ser del 7,2%.

CUADRO 9. FLUJOS DE PROCEDENCIA. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE DESTINO (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre		2007			
	Española	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	92,4	26,6	5,4	55,6
	Parados	1,9	49,8	2,7	3,2
	Inactivos	5,7	23,6	91,9	41,2
	Total	100	100	100	100
	Extranjera	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	90,1	38,4	13,6	68,8
	Parados	3,8	29,6	3,8	4,8
	Inactivos	6,1	32,0	82,6	26,4
2º trimestre	Total	100	100	100	100
		2008			
	Española	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	91,9	28,5	3,6	56,2
	Parados	3,0	38,2	1,9	3,9
	Inactivos	5,1	33,3	94,5	39,9
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0
	Extranjera	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	87,5	36,6	10,8	62,0
	Parados	7,2	34,5	10,1	11,1
	Inactivos	5,3	28,9	79,1	26,9
	Total	100	100	100	100

Segmentación por edad

Se consideran en este apartado únicamente tres segmentos de edad: de 16 a 24 años, de 25 a 34 años y de 35 a 64 años. En la EPA del tercer trimestre de 2008, cada uno de estos tramos representa, respectivamente, el 12,57%, 21,48%, y 49,79%, de la población mayor de 16 años. Las tasas de paro y actividad de cada segmento son muy distintas. El tramo de edad entre 16 y 24 años presenta la tasa más alta de paro (26,28%) y la más baja de actividad (62,73%); entre 25 y 34 años, las tasas de paro son del 10,57% y 90,86%; y en el tramo entre 35 y 64 años la tasa de paro es 5,56% y la de actividad es

78,96%. Las características más destacables del análisis de los flujos de evolución (Cuadro 10) son las siguientes:

1. Los dos segmentos de menor edad, entre 16 y 24 años y entre 25 y 34 años, presentan en 2007 una mayor probabilidad de pasar de la ocupación al paro (2,4% y 2,8%), que el segmento de mayor edad (0,2%). Las probabilidades de transición ocupación-paro aumentan en 2008 para las personas en el primer y tercer tramo de edad. En el caso del tramo de edad entre 16 y 24 años este incremento es substancial, alcanzando un valor del 9,3%.
2. El segmento de edad más joven, entre 16 y 24 años, es el que presenta el mayor flujo desde el empleo a la situación de inactividad (7,8% en 2007, 9,3% en 2008).
3. Respecto a la permanencia en el paro, en 2007 el segmento de edad más joven era el que presentaba una menor probabilidad de permanecer en el paro (18,7% frente al 36,1% y 35,4% en los otros tramos). En 2008, por el contrario, es el segmento más joven el que ve más dificultada su salida del paro, con una probabilidad de permanencia del 49,8%. La persistencia en el paro se reduce entre los dos años en los otros tramos de más edad (del 36,1% al 27,1% en el tramo de 25 a 34 años; del 35,4% al 31,4% en el tramo de 35 a 64 años).
4. En 2007, la transición del paro a la ocupación era más probable en los más jóvenes (48,7% frente al 39,1% y 33,8% de los siguientes segmentos). Este dato se invierte en 2008, en donde el tramo de 16 a 24 años reduce este flujo al 21,4%, mientras que los intervalos de más edad se sitúan aproximadamente en el 54%.
5. La transición de los inactivos a una situación de ocupación es más probable en el tramo de edad intermedio (37% en 2007), seguido del más joven (28,9%) y, por último, el de mayor edad (4,4%). En 2008 las probabilidades de entrar en el mercado de trabajo han aumentado respecto al año anterior. Así, en 2007, las probabilidades de continuar inactivos eran del 68,2%,

61,3% y 92,1% en cada tramo, pasando en 2008 a ser de 60,7%, 56,9% y 88,7%. En los dos tramos de edad más joven, el mayor acceso a la situación de activo se da a costa de incrementar la situación de parado, que pasa del 2,9% al 13,4%, en el primer tramo, y de 1,7% al 17,1% en el segundo tramo.

CUADRO 10. FLUJOS DE EVOLUCIÓN. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE ORIGEN (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre		2007			
	De 16 a 24 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	89,9	2,4	7,8	100
	Parados	48,7	18,7	32,7	100
	Inactivos	28,9	2,9	68,2	100
	Total	58,9	4,1	37,0	100
	De 25 a 34 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	94,2	2,8	3,0	100
	Parados	39,1	36,1	24,9	100
	Inactivos	37,0	1,7	61,3	100
	Total	85,2	3,6	11,2	100
	De 35 a 64 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	96,1	0,2	3,7	100
2º trimestre	Parados	33,8	35,4	30,8	100
	Inactivos	4,4	3,4	92,1	100
	Total	72,8	2,0	25,2	100
		2008			
	De 16 a 24 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	81,4	9,3	9,3	100
	Parados	21,4	49,8	28,9	100
	Inactivos	25,9	13,4	60,7	100
	Total	48,0	16,2	35,8	100
	De 25 a 34 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	94,7	2,7	2,6	100
	Parados	54,2	27,1	18,7	100
	Inactivos	25,9	17,1	56,9	100
	Total	85,6	5,6	8,8	100
	De 35 a 64 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	96,2	1,9	1,9	100
	Parados	53,3	31,4	15,3	100
	Inactivos	7,6	3,7	88,7	100
	Total	73,2	3,7	23,1	100

CUADRO 11. FLUJOS DE PROCEDENCIA. PORCENTAJES RESPECTO AL GRUPO DE DESTINO (SEGUNDO A TERCER TRIMESTRE).

3er trimestre					
2º trimestre		2007			
	De 16 a 24 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	70,5	26,6	9,6	46,2
	Parados	7,7	41,9	8,0	9,2
	Inactivos	21,7	31,5	82,5	44,5
	Total	100	100	100	100
	De 25 a 34 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	93,2	61,6	22,5	84,0
	Parados	1,3	31,2	7,0	3,1
	Inactivos	5,4	7,2	70,4	12,9
	Total	100	100	100	100
	De 35 a 64 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	97,2	5,1	11,0	73,5
	Parados	1,4	55,5	4,0	3,2
	Inactivos	1,4	39,4	85,0	23,2
	Total	100	100	100	100
2º trimestre		2008			
	De 16 a 24 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	69,1	23,4	10,6	40,7
	Parados	5,5	38,0	10,0	12,4
	Inactivos	25,3	38,7	79,5	46,9
	Total	100	100	100	100
	De 25 a 34 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	93,3	41,0	25,2	84,3
	Parados	3,9	29,6	12,9	6,1
	Inactivos	2,9	29,5	61,9	9,6
	Total	100	100	100	100
	De 35 a 64 años	Ocupados	Parados	Inactivos	Total
	Ocupados	94,1	36,4	5,8	71,5
	Parados	3,5	40,3	3,2	4,8
	Inactivos	2,5	23,3	91,0	23,7
	Total	100	100	100	100

Conclusiones

El comportamiento del mercado de trabajo suele analizarse a través de las medidas de stock (niveles y tasas de empleo o desempleo). Las estadísticas de flujos proporcionan información complementaria, que permite conocer la dirección e importancia de los cambios o transiciones entre las distintas situaciones laborales (empleo, desempleo e inactividad). El análisis de estos flujos pone de manifiesto que hay un notable número de transiciones entre los distintos estados. Incluso considerando que el análisis realizado afecta a trimestres muy próximos, los datos de la EPA en Baleares ponen en evidencia la existencia de un mercado dinámico, que reacciona con rapidez ante las modificaciones del ciclo económico.

Comparado con el mercado laboral español, el mercado balear se caracteriza por unas mayores tasas de actividad y ocupación, junto con una tasa de paro que en los últimos años ha sido inferior a la española. En el último año, la desaceleración económica ha incrementado rápidamente la tasa de paro, reduciendo algo la tasa de ocupación y casi no alterando la tasa de actividad. El estancamiento económico tiene, por tanto, un efecto evidente sobre el empleo. Sin embargo, el efecto de la crisis sobre el mercado de trabajo es bastante mayor que lo señalado por los anteriores indicadores. Las salidas y entradas de trabajadores en las distintas situaciones laborales generan seis flujos de transiciones sobre los que se define la dinámica del mercado. La comparación de los años 2007 y 2008 muestra cómo las nuevas circunstancias modifican esos flujos, en una cuantía e importancia que no queda correctamente descrita con las medidas de stock.

El análisis de los flujos muestra el efecto más evidente de la crisis: el incremento de las transiciones desde la ocupación al desempleo. En el tercer trimestre de 2007 un 1,15% de la población activa ingresaba en el paro,

aumentando al 2,54% en el mismo trimestre de 2008. La probabilidad de que un ocupado pasase a una situación de paro se duplicaba en 2008 respecto al año anterior (del 1,2% al 2,8%). En este periodo de estancamiento también ha aumentado, en relación al total de población activa, el flujo de salidas del paro. Así, el porcentaje de personas activas que abandonaba el paro en el tercer trimestre de 2007 era del 2,25%, pasando a ser un 3,48% en 2008. La dinamicidad del mercado se manifiesta en que la probabilidad de salir del desempleo se mantienen en 2008 al mismo nivel que en el año anterior (en los dos años alrededor del 42% de los parados pasan a estar ocupados en el siguiente trimestre). Este rasgo, sin embargo, coexiste con una mayor dificultad para salir del paro, ya que la probabilidad de permanecer en paro aumenta en nueve puntos porcentuales entre 2007 y 2008 (pasando del 28,9% al 38%). Este incremento en la probabilidad de permanecer en el paro es, en parte, consecuencia de la disminución del flujo de parados que en circunstancias normales saldrían del mercado laboral, siendo declarados como inactivos. Posiblemente, las malas expectativas de crecimiento económico actúan como un motivo de precaución, desincentivando la salida del mercado laboral, aunque ello no suponga estar ocupado.

Mientras que las pautas de las tasas trimestrales de actividad presentan una clara estabilidad en el periodo 2006 a 2008, el análisis de flujos muestra que la salida de la situación de inactivo presenta algunas características destacables en el cambio de ciclo. Entre 2007 y 2008 el porcentaje de personas inactivas que deciden entran en el mercado de trabajo casi no se modifica (11,1% en 2007 y 12,5% en 2008), no obstante, el porcentaje de inactivos que pasa a estar parado en el siguiente trimestre se incrementa desde el 1,7% al 4,5%. La segmentación de los flujos según edad y nacionalidad muestra que este fenómeno se da en mayor proporción en algunos segmentos de la población. Concretamente, las personas de nacionalidad extranjera tienen una menor continuidad en el status de inactivo, siendo mayores (respecto a los españoles)

los porcentajes tanto de salida como el de entrada en el mercado laboral activo. En el año 2008 esta característica se amplifica. La alteración del flujo inactivo-parado funciona también en el sentido inverso, habiéndose detectado que los inactivos extranjeros en 2008 reciben un mayor porcentaje de personas previamente paradas. Si consideramos la segmentación por edad, también se observa en 2008 que un porcentaje importante de las personas más jóvenes (entre 16 y 34 años) que dejan la situación de inactividad lo hacen para pasar a estar parados.

La segmentación del mercado según el tipo de contrato, temporal o indefinido, muestra que los rasgos más dinámicos del mercado se dan esencialmente en los contratos temporales. El flujo de la ocupación al paro en los contratos indefinidos es muy bajo, con un 0,6% de los ocupados entrando en el paro en el siguiente trimestre, tanto en 2007 como en 2008. Los contratos temporales, por el contrario, presentaban un porcentaje de transiciones al paro del 3,8% en 2007 y del 11,4% en 2008. Es también en el segmento de los contratos temporales en dónde es más probable contratar un parado. En 2007 sólo el 1% de los contratos indefinidos se habían realizado a personas paradas; en 2008 ese porcentaje era del 0,7%. En el caso de los contratos temporales, en 2007, el 7% de los contratados en el tercer trimestre estaban parados en el trimestre anterior, siendo el 13,4% en 2008. El mayor dinamismo del mercado en el año 2008 en relación a la salida y entrada del paro se da, por tanto, sólo sobre una parte del mercado de trabajo.

Las dificultades para salir de la situación de paro aumentan en 2008 respecto a 2007, siendo los segmentos que más ven incrementadas sus probabilidades de permanencia en el paro el de los hombres (del 22,5% al 45,7%), las personas de nacionalidad extranjera (del 24,7% al 35,9%) y el tramo de edad más joven (del 18,7% al 49,8%). En el caso de la nacionalidad extranjera la probabilidad de transición, aunque aumenta más que la

correspondiente a la española, partía en 2007 de un valor comparativamente menor, siendo finalmente las probabilidades de transición iguales para las dos nacionalidades.

El análisis de flujos muestra que las probabilidades de entrar en el paro desde una situación de ocupación son las mismas para los hombres que para las mujeres. Cuando se segmenta por nacionalidad, la probabilidad de transición de la ocupación al paro de las personas de nacionalidad extranjera era algo mayor que la de los españoles en 2007 (1% y 2,1%, respectivamente), pero en 2008 aumenta hasta alcanzar un 6,8% (frente al 1,9% de los españoles). Una dinámica similar se da en el tramo de edad más joven. En 2007 la probabilidad de una transición de la ocupación al paro era del 2,4%, mientras que en 2008 esa probabilidad se incrementa al 9,3%.

Los flujos de entrada y salida del desempleo y del empleo en Baleares son elevados, los análisis realizados muestran que el mayor grado de flexibilidad se da sobre todo en algunos segmentos del mercado. Especialmente relevante es el caso de los trabajadores con contratos temporales, que presentan elevadas tasas de entrada y salida del paro. Asimismo, algunas de las particularidades de los flujos del mercado laboral balear se justifican por el peso de trabajadores de nacionalidad extranjera. Son estos segmentos, junto con el de los más jóvenes, los que responden de manera más rápida a los nuevos requerimientos del mercado laboral y, por tanto, aquellos a los que a corto plazo más atención debe darse en las políticas de empleo.

Referencias

Antolín, P. 1997, Los flujos de trabajadores en el mercado de trabajo, Papeles de Economía Española, 72, págs. 154-167.

Estrada, E., García-Perea, P. e Izquierdo, M, 2004, Los flujos de trabajadores en España: El impacto del empleo temporal, Documento de Trabajo 0206, Banco de España.

Instituto Nacional de Estadística, Estadísticas de flujos de la población activa, disponible en red: <http://www.ine.es/daco/daco42/daco4211/metoflujos.pdf>